I.

Jaśnie Wielmożny Senatorze!

Pracując nad rozprawą o śmierci cywilnej w kraju naszym i o prawach cywilnych ułaskawionych wychodźców polskich, cieszy tem się nadzieją, że Jaśnie Wielmożny Pan raczysz łaskawie pracę tę przyjąć pod swą opiekę. Pragnąc traktat w tak ważnym przedmiocie przypisać Jaśnie Wielmożnemu Senatorowi, chciałem przedewszystkiem złożyć jawny hołd wdzięczności, za przyjęcie przez układu mego o przedłożeniu, i wyjednanie dziełku temu nagrody nad niezwykłą zasługą, — chciałem następnie, zdanie mogące polepszyć majątkowy stan ułaskawionych wychodźców, wesprzeć wysoką powagą imienia, które kraj cały przywykł spotykać w dziedzinie nauki prawa i prawodawstwa, przywiązując do imienia tego, cześć powszechną. — Traktat, tak wysoką powagą poparty, byłby niewątpliwie czytanym chętniej, rozbieranym gruntowniej, — i czyby zdanie przezemnie stawiane, pozyskało ogólne uznanie w sądach naszych, czy przeciwnie, zawsze rzucona przezemnie myśl wywołałaby wszechstronny rozbiór ważnego przedmiotu, z rozbioru zaś tego musiałaby wypłynąć prawda. —

Przeszkody odemnie niezawisłe, niedozwoliły mi zamiaru mego doprowadzić do skutku.

Poważam się przeto uczynić z rękopismem to, co spodziewałem

się

się uczynić z drukiem. Tym sposobem pragnę urzeczywistnić chociaż pierwszą część mego zadania; złożyć Jaśnie Wielmożnemu Senatorowi hołd żywej wdzięczności i najwyższego szacunku.

Jaśnie Wielmożnego Senatora

najniższy sługa

Wrzosowski

Warszawa dn. 30 Grudnia 1857

III

O ŚMIERCI CYWILNÉJ

i o prawach byłych wychodzców Polskich

ze stanowiska Sądowego.

napisał

Antoni Wrotnowski

Obrońca przy Warszawskich Departamentach Rządzącego Senatu.

Jaśnie Wielmożnemu

Tajnemu Radcy Senatorowi

HUBE

Prezesowi Kommissyi Kodyfikacyjnéj Królestwa Polskiego

Ośmiela się przypisać

Autor.

WSTĘP

Łaska **MONARSZA** przywróciła znaczną liczbę wychodźców Polskich do życia cywilnego.

Najjaśniejszy Cesarz i Król przybywszy po raz pierwszy po wstąpieniu na Tron do Królestwa Polskiego, raczył najłaskawiéj do przedstawicieli Szlachty Polskiéj wyrzec te, złotemi głoskami w historyi zapisane wyrazy: **J'APPORTE L'OUBLI DU PASSÉ** (1.)

(1.) w Miesiącu Maju 1856. r.

Te wyrazy ~~Monarsze~~ chciwie podawane z ust do ust, przebiegłszy w jednéj chwili kraj cały, wlały w serca wychodźców Polskich nadzieję, że ćwierć wiekowe ich tułactwo wkrótce się zakończy. Jakoż gazeta rządowa z roku 1856 w Numerze 115 ogłosiła co następuje: „Najjaśniejszy Pan - pragnąc okazać Ojcowską swą łaskawość tym, którzy wydaliwszy się nieprawnie z Królestwa Polskiego lub zachodnich Gubernii, objawią żal z powodu popełnionego błędu i zechcą wrócić do Ojczyzny, - a zarazem dać im dowód zapomnienia o dawnych ich postępkach - upoważnia swe missye zagraniczne do przyjmowania od nich próśb o dozwolenie im powrotu do Ojczyzny - mieć chcąc, aby ci którym dozwolony zostanie powrót do kraju, nie ulegali żadnym jakiego bądź rodzaju dalszym poszukiwaniom lub odpowiedzialności sądowéj lecz przeciwnie od dnia powrotu, wrócili do praw swych cywilnych co do pochodzenia, i aby ci z pomię-

„ z pomiędzy nich, którzy po powro-
„ cie swym, sprawować się będą w
„ ciągu trzech lat nienagannie, przy-
„ puszczeni zostali do służby rządo-
„ wéj, gdzie znajdą sposobność stania
„ się użytecznemi, i dania dowodu
„ szczerości swych uczuć.—
„ Z pod téj atoli łaski Monarszéj
„ wyjmują się ci z pomiędzy wychodź-
„ ców, którzy postępkami swemi do-
„ wiedli, lub nie przestają dawać do-
„ wodów nie poprawnéj nienawiści
„ swéj dla Rządu Rossyjskiego"
Następnie Gazeta Rządowa w Nu-
merze 125. z roku 1856. ogłosiła Naj-
miłościwszy Manifest Najjaśniéj-
szego Cesarza i Króla w dniu
15/27 Maja 1856. roku – w przedmiocie
ułaskawień wychodźców Polskich
wydany.—
Z łaski Monarszéj, korzystali
już, nietylko ci, którzy przez ćwierć
wieku nieprzestawali tułaczego wieść
żywota, aleici także, którzy w ciągu
swego wygnania, uzyskali natura-

lizacyą

naturalizacyą innego kraju, i przyjęli tegóż kraju poddaństwo. Pierwsi powrócili do podaństwa polskiego, - ostatnim dozwolono przybywać do kraju za paszportami cudzoziemskiemi. - I jednych i drugich łaska Monarsza przebudziła z długoletniego cywilnego letargu zarówno i jedni i drudzy stoją znowu pod opieką praw cywilnych i z dobrodziejstwa takowych korzystają. -

Ten długoletni letarg cywilny wychodzców Polskich, z którego potężną prawicą J.C. Mości przebudzeni zostali, pozostawić musiał w ich życiu cywilnem, w ich stosunkach i interessach majątkowych ważne następstwa.

Wykazanie tych następstw, należy do nauki prawa.

Gałęź prawodawstwa naszego, o śmierci cywilnéj, jéj skutkach, o skutkach prawnych majątkowych ułaskawienia wychodzcy polskiego, nie była dotąd naukowo traktowaną. -

Praca tego rodzaju, obejmująca

i

i text istniejących przepisów, i wykazanie następstw prawnych, do stanu wychodźca, tudzież do jego ułaskawienia przywiązanych, oświeci wracających do Ojczyzny polaków o rzeczywistem ich położeniu i prawach jakie im służą, - a wykazując co im się należy, - wskaże im zarazem, czego żądać nie powinni. -

Gdy zaś początek i źródło większej części sporów Sądowych, naznaczać należy w nieznajomości przepisów prawnych, lub mylnem ich tłomaczeniu praca ta więc może wpłynąć na zmniejszenie się liczby sporów - tem smutniejszych, że zachodzić będą właśnie pomiędzy osobami, którym związki krwi, przywiązanie i zgodę, nie zaś walkę sądową doradzać by powinny. -

ROZDZIAŁ I^{szy}

PRAWODAWSTWO RZYMSKIE

TREŚĆ

I. źródła śmierci cywilnéj szukać należy w dualiźmie pomiędzy prawami cywilnemi i prawami naturalnemi.- znaczenie wyrazu: pater familias

II. Stan cywilny składały trzy żywioły: wolność-prawo obywatelstwa-prawo własności. Trzy rodzaje smierci cywilnéj u Rzymian.-

III. Z prawodawstwa Rzymskiego powzięte zostało wyobrażenie o śmierci cywilnej,- nie zaś Organizacya takowéj.

1. Jedną ze szczególności prawodawstwa Rzymskiego, jedną z głównych

prawodawstwo to odznaczających, był nie ustający dualizm pomiędzy prawem cywilnem i naturalnem. - Prawo Rzymskie tworzyło drugą naturę, naturę czysto prawną, obok rzeczywistej natury człowieka, organizując stan cywilny osób, pokrewieństwo cywilne, familiją cywilną, obok stanu, pokrewieństwa i familii naturalnej. Osoba naturalna, nie była jeszcze osobą cywilną, - pokrewieństwo i familiia naturalna, nie były jeszcze pokrewieństwem i familiją cywilnemi, - małżeństwo podług prawa natury zawarte, chociaż przez prawodawcę uznawane, nie było jeszcze małżeństwem cywilnem. W oczach prawodawcy Rzymskiego istniały dwa rodzaje osób: człowiek w stanie natury - i człowiek w stanie prawa, tak samo jak istniały dwa rodzaje małżeństw - i dwa rodzaje rodzin i pokrewieństwa.

W tym to dualizmie znajdujemy nie tylko przyczynę i źródło, ale nawet konieczność takiej śmierci cywilnej, jaką organizowały prawa Rzymskie. -

W każdym domu istniał tylko jeden *pater familias*; władca, zwierzchnik rodziny; familję bowiem tworzyła całość wszystkich osób i wszystkich rzeczy dom składających. Ziemia, zwierzęta, pieniądze, domy, niewolnicy i dzieci, były to ogniwa jednego łańcucha, okalającego *familję*, to jest ową jednostkę prawną, owe dziedzictwo prawne, którego nietykalna i niepodzielna własność, pozostawała przy Naczelniku rodziny.-

Naczelnikiem tym, koniecznie jedynym, koncentrującym w sobie familję Rzymską, był tylko *Capax dominii*, zdolny do właścicielstwa; jednoczący w swej osobie wszystkie warunki wymagane przez prawo do tego, by człowiek mógł sam do siebie należeć, być osobą *sui juris*, a skutkiem tego, posiadać rzeczy do siebie należące.- To też w prawach XII stu tablic czytamy: że po śmierci Naczelnika familii, najbliższy jego krewny familję tę oddziedziczał: *pro-*

proximus adgnatus familiam habeto.-

Wyrażenie więc: pater familias nie da się wytłumaczyć przez wyraz: Ojciec rodziny.- ściśle bowiem, oznacza właściciela, i to w znaczeniu daleko obszerniejszym niż u nas.-

Pater familias u Rzymian, oznacza tego, qui in domo dominium habet, w którego osobie jednoczy się cała władza, cała moc, całe właścicielstwo, słowem, cała własność.- Wszystkie bowiem idee przewagi u Rzymian, streszczały się w idei własności.-

Kto nie był sui juris, kto nie był pater familias, ten nie był zdolnym wyobrażać właściciela, ten nie mógł piastować jakiej-kolwiek i nad czemkolwiek wyższości lub władzy.-

Kto zaś był alieni juris, i sam do siebie nie należał, ten nic posiadać nie mógł.- nic więc do niego należeć nie mogło.- Dzieci z synów familii, dzieci z niewolników

zrodzone

zrodzone, tak samo jak i wszystkie rzeczy przez tychże synów lub niewolników nabyte, powiększały majątek owego jedynego zwierzchnika i władcy familii, przechodząc na wyłączną jego własność.-

Tak energiczna i nieograniczona władza i własność Rzymskiego Ojca familii, nikneła dopiero z jego śmierciąę wyjąwszy gdy on, osoby lub rzeczy do siebie należące sprzedając - z władzy tej dobrowolnie się wyzuwał. Z idei bowiem własności, streszczającej w sobie wszystkie cechy i przywileje Ojca familii, powstała u Rzymian teorya[F] ta, była posuwaną tak daleko, iż prawodawca upatrywał byt sprzedaży nawet i wtedy, gdy syn wchodził w inną familiją, lub gdy sam Ojcem familii osobą <u>sui juris</u> być zaczynał. I przysposobienie i usamowolnienie /: emancypacya :/ działy się w Rzymie <u>per imaginarias venditiones</u>.-

[F] sprzedaży tych przywilejów, i teorya

II. Ten krótki rys praw ojca familii i jego wysokiego stanowiska

w

w Rzymie, wyjaśnia dla czego przymioty: Ojca lub syna, - pełnoletności, - lub małoletności, - małżeństwo lub bezżeństwo, - nie łączyły się z kwestyą stanu cywilnego człowieka. Przymioty te, w obec kwestyi politycznej, publicznej, - kwestyi własności stanowiącej criterium pomiędzy osobą cywilną która przywilej własności posiadała, a człowiekiem alieni juris, który praw własności był pozbawionym - przymioty te musiały się prawodawcom Rzymskim wydawać zbyt małoważnemi i drugorzędnemi. - To też prawodawstwo Rzymskie nie przywiązywało do nich żadnej uwagi w kwestyi stanu cywilnego. -

Stan cywilny człowieka, składały te tylko trzy żywioły: wolność, prawo obywatelstwa Rzymskiego, i prawa Ojca familii czyli własność familii: tria sunt quae habemus, mówi prawnik Paweł: libertatem, civitatem, familiam (1.)

(1.) L. 11. Dig. de capite minutis.

Utrata lub zmiana jednego z powyż-
szych trzech żywiołów, pociągała za
sobą utratę lub zmianę stanu cywil-
nego człowieka. Powstawała więc śmierć
cywilna, konieczne następstwo owéj
różnicy pomiędzy życiem cywilnem i
naturalnem. Utrata jednego z tych
trzech żywiołów zwała się capitis
deminutio.-

Przypatrzmy się bliżéj organiza-
cyi tego przedmiotu podług prawo-
dawstwa Rzymskiego. Ponieważ
stan cywilny człowieka składał się
z trzech żywiołów: wolności, obywa-
telstwa i własności - czyli familii -
Rzymskiéj, przeto:

1° utrata téj wolności skutkowała
wielką śmierć cywilną /: maxima
capitis deminutio:/ Ponieważ
utrata praw Obywatelstwa nie na-
ruszała wolności człowieka, ale je-
dynie pozbawiała go prawa wła-
sności czyli praw familii Rzymskiéj,
przeto:

2do utrata prawa obywatelstwa, skut-
kowała śmierć cywilną mniejszą

czyli średnią /: media capitis deminutio :/ Nakoniec, ponieważ liczba familii rzymskich była nieograniczona, a ztąd nikt nie wychodził z jednéj familii inaczéj, jak tylko wchodząc zaraz do drugiéj /: chociażby sam miał być jéj i załozycielem i Ojcem :/ - przeto:
3º utrata praw familii rzymskiéj, była właściwie prostą tylko zmianą stanu cywilnego, zmianą téjże familii i zwała się: minima capitis deminutio.

Sam podział śmierci cywilnéj u Rzymian na trzy stopnie, uczy, iż prawodawstwo rzymskie, organizując ją, czyniło założenie: że klassa ludzi wolnych jest jedną, że klassa obywateli rzymskich jest także jedną - a tylko liczba familii rzymskich jest nieograniczoną. Z tego założenia wychodząc prawodawstwo rzymskie, - przywiązywało utratę praw cywilnych czyli praw stanu, tylko do utraty wolności i obywatelstwa, jako głównych żywiołów tegóż stanu. Że zaś jak to wyżéj przytoczono, utrata praw jednéj familii rzymskiéj, nie

inaczéj

inaczéj nastąpić mogła, jak tylko przez jednoczesne nabycie praw familii drugiéj - przeto utrata tych - praw, nie była istotną utratą, ale zmianą stanu cywilnego, a to podług reguły prawnika Pawła: Familia mutatur, libertas amittitur, civitas amittitur (1.)

Kto utracił wolność lub prawo obywatelstwa, ten był wykreślonym z listy Obywateli rzymskich; - kto - zmieniał prawa stanu przez wyjście z familii rzymskiéj, ten pozostawał na liście obywateli rzymskich, otrzymując na niéj inne miejsce, jako do nowéj zaliczony familii. To też prawo rzymskie, uważało go zawsze za tegóż samego człowieka, chociaż podług prawa cywilnego, przestawał wyobrażać dawną osobę cywilną. W wielkiéj utracie stanu, pozostawał się ten sam człowiek, z wolnego przemieniony w niewolnika. W średniéj, pozostawał się ten sam człowiek, zamiast obywatela rzymskiego cudzoziemiec, - w małéj tenże

(1.) L. 11. Dig. de capite minutis

sam człowiek do innéj familii rzymskiéj należący.-

To też capitis deminutio umarzała tylko obowiązki cywilne, przed datą utraty praw stanu lub jego zmiany zaciągnięte - przeciwnie zas, prawa i obowiązki czysto naturalne[F] Eas obligationes quae naturalem praestationem habere intelliguntur, palam est capitis deminutione non perire; quia civilis ratio naturalia jura corrumpere non potest. (1.)

[F] w całéj swéj pozostawały mocy.

III. I prawodawstwo francuzkie i prawa obecnie obowiązujące w kraju naszym, powzięły z prawodawstwa rzymskiego wyobrażenie, ideę śmierci cywilnéj; - ale z organizacyą rzymską żadnego podobieństwa nie mają. Napróżno chciano porównać śmierć cywilną Kodexową ze średnią śmiercią cywilną rzymską /: aum media capitis minutione :/ Dotknięty tego rodzaju śmiercią cywilną u Rzymian, nie przestawał być tym samym człowiekiem,

(1.) Cajus L. 8. de capit minut

a jako z obywatela rzymskiego w cudzoziemca przeistoczony używał takich praw, jakie w Rzymie służyły cudzoziemcom. Przeciwnie zaś we Francyi i u nas po roku 1831 - śmierć cywilna skutkuje prawny zgon człowieka, o tyle, o ile to jest możliwem.- Śmierć cywilna rzymska była rzeczywistością, koniecznym wynikiem organizacyi politycznéj i prawnéj narodu. Śmierć cywilna Kodexowa i nasza - jest tylko fikcyą prawną - jest karą lub skutkiem kary.-

W ocenianiu więc przepisów o teraźniejszéj śmierci cywilnéj we Francyi i u nas, do tradycyi prawa rzymskiego odwoływać się nie należy.-

ROZDZIAŁ 2gi.

PRAWODAWSTWO FRAN-CUZKIE

TREŚĆ

i co do majątku pomiędzy datą śmierci cywilnéj, a dniem śmierci naturalnej nabytego. Tylko ten ostatni przechodzi na własność Rządu.

VI. Systemat Kodexu co do praw wspól-małżonka, co do praw dzieci i innych krewnych.

VII. Zmarły cywilnie, może używać wszystkich praw cywilnych w innym kraju.

VIII. Inne przepisy Kodexu urządzają warunki od których prawomocność wyroku a zatąd byt śmierci cywilnéj zależy-letarg cywilny.

I. Prawodawstwo francuzkie zaprowadziło śmierć cywilną.

Do przedmiotu tego odnoszą się następujące przepisy:

1º z Kodexu Napoleona:

Art. 22. Wyroki skazujące na kary, w skutku których skazany, pozbawionym jest wszelkiego udziału w prawach cywilnych niżej wymienionych pociągają za sobą śmierć cywilną.

Art. 23. Wyrok skazujący na śmierć

naturalną

naturalną, pociągnie za sobą śmierć cywilną.-

Art: 24. Inne kary główne /: afflictives:/ dożywotnie, pociągać będą za sobą śmierć cywilną o tyle, o ile skutek ten przez ustawę jest do nich przywiązanym.-

Art: 25. Przez śmierć cywilną skazany utraca własność całego majątku jaki posiadał: spadek po nim otwiera się na korzyść jego spadkobierców, na których przechodzi w tym sposobie, jak gdyby skazany był umarł naturalnie i beztestamentowo.-

Nie może ani dziedziczyć żadnego spadku, ani pod tym tytułem przenosić majątku jakiby następnie nabył.-

Nie może rozporządzać ani całością ani częścią swego majątku, czy to przez akta darowizn między żyjącemi, czy przez testament; nie może pod tym tytułem nic otrzymać,

wyjąwszy na alimenta.-
Nie może być mianowany opiekunem, ani mieć żadnego udziału w czynnościach odnoszących się do opieki.-
Nie może być świadkiem przy Akcie uroczystym lub urzędowym, ani być dopuszczonym do składania świadectwa w Sądzie.-
Nie może działać sądownie ani jako pozwany, ani jako powód inaczej, jak pod imieniem i przez szczególnego Kuratora, wyznaczonego dlań przez ten Sąd do którego spór jest wyniesiony.-
Jest niezdolnym do zawierania małżeństwa cywilnego z jakiemi bądź skutkami cywilnemi.-
Małżeństwo zawarte przez niego poprzednio, jest rozwiązanem co do wszelkich swych skutków cywilnych. Jego małżonek i jego spadkobiercy

mogą

mogą wykonywać te wszystkie prawa i akcye, jakieby jego śmierć naturalna dla nich otwierała.-

Art. 26. Wyroki oczne pociągają za sobą śmierć cywilną, licząc od dnia ich wykonania czy to rzeczywistego czy fikcyjnego /: par effigie :/

Art: 27. Wyroki zaoczne pociągają za sobą śmierć cywilną dopiero po upływie lat pięciu od dnia fikcyjnego wykonania wyroku licząc, w którym to przeciągu czasu skazany może się stawić przed Sądem.-

Art. 28. Skazani zaocznie, przez ciąg lat pięciu lub do chwili stawienia się albo ich przytrzymania w tymże terminie, będą pozbawieni wykonywania praw cywilnych.

Ich majątki będą zarządzanemi, a prawa ich będą

wyko=

wykonywanemi w taki sam sposób, jak majątki i prawa nieobecnych.-

Art: 29. Jeżeli skazany zaocznie, w ciągu lat pięciu od dnia wykonania wyroku, dobrowolnie się stawi, lub jeżeli w tym terminie zostanie ujętym i uwięzionym,- wyrok z samego prawa będzie uchylonym;- oskarżony wchodzi do posiadania swego majątku; będzie sądzonym na nowo;- jeżeli zaś tym nowym wyrokiem na tę samą karę lub na karę inną, lecz także pociągającą śmierć cywilną, zostanie skazanym,- śmierć ta będzie mieć miejsce, dopiero od dnia wykonania tego drugiego wyroku licząc.-

Art: 30. Jeżeli skazany zaocznie stawił się w Sądzie, lub uwięzionym został dopiero po upływie lat pięciu, a nowym wyrokiem jest

uniewin=
ę

uniewinnionym, albo też na karę która za sobą śmierci cywilnéj nie pociąga skazanym, - wówczas wraca on do całości swych praw cywilnych na przyszłość od dnia stawienia się w Sądzie licząc, pierwszy przecież wyrok, zachowa co do przeszłości skutki sprowadzone śmiercią cywilną, w przerwie pomiędzy epoką upływu czasu pięcioletniego, - a dniem stawienia się w Sądzie. -

Art. 31. Jeżeli skazany Wyrokiem zaocznym, umrze w ciągu lat pięciu, nie stawiwszy się w Sądzie, lub nie będąc ujętym i uwięzionym, - uważany być ma za umarłego w całości swych praw - wyrok zaoczny upada z samego prawa - co jednakże nie przesądza akcyom strony cywilnéj, F nie żadnéj innéj przeciwko spadkobier-

F które to akcye tylko w drodze cywilnéj -

spadkobiercom skazanego wynoszone być mogą.-

Art: 32. Przedawnienie kary, nie przywróci skazanego w żadnym wypadku do jego praw cywilnych na przyszłość.-

Art: 33. Majątek przez skazanego, od chwili w której go dotknęła śmierć cywilna nabyty, a przez niego w dniu śmierci naturalnej posiadany,- przechodzi na własność Rządu, jako majątek bezdziedziczny.- Jednakowoż Naczelnikowi Rządu wolno będzie rozporządzać się na korzyść wdowy, dzieci lub krewnych skazanego, tak, jak mu uczucie ludzkości podyktuje.-

2º z Kodexu Karnego:

Art: 18. Skazania do robót dożywotnich - lub na deportacyą, pociągają za sobą śmierć cywilną.-

Jednakowoż Rząd, bę-

dzie

będzie mógł pozostawić skazanego przy częściowem lub całkowitem wykonywaniu praw cywilnych.-

II. Przepisy powyższe Kodexu Cywilnego Francuzkiego, obowiązywały w kraju naszym do roku 1825.- Istniała zatem śmierć cywilna, któréj znaczenie i skutki bliżéj rozebrać wypada.-

Śmiercią cywilną, jak to samo jéj nazwisko poucza, była fikcya skutkująca *prawny zgon* człowieka o tyle wszakże, o ile to jest możliwem.- Przyjmując bowiem tę fikcyą i wprowadzając ją w życie prawne, prawodawca widział się jeszcze zmuszonym, pozostać w granicach możliwości, i dlatego, chociaż w obliczu Ustawy, zmarły cywilnie jest umarłym, jest trupem, niczem więcéj, - służą mu przecież pewne prawa i pewna działalność cywilna.

To też śmierć cywilna, nie skutkuje, nie pociąga za sobą bezwarunkowéj utraty *wszystkich* praw cywil-

nych

cywilnych i skazany pozostaje przy tych prawach cywilnych, które się do jego bytu, do jego istnienia naturalnego odnoszą.-

Z resztą śmierć cywilna nie jest skutkiem kary, ale samą karą sądową, chociaż dodatkową, akcessoryjną idącą w ślad za karą główną. Śmierć cywilna jest skutkiem wykonania wyroku, tak jak śmierć naturalna lub inna kara główna, jest skutkiem wydania tegóż wyroku.- I rzeczywiście chociaż źródłem śmierci cywilnéj jest skazanie człowieka na karę główną - nadanie przecież bytu prawnego téj fikcyi prawnéj, téj kary dodatkowéj zależy od wykonania zapadłego wyroku, przyczyną bowiem śmierci cywilnéj jest wykonanie kary, która tak dalece poniża i hańbi, iż człowiek nią dotknięty nie zasługuje już należeć do składu społeczeństwa cywilnego.- To też pozbawienie życia, czyli wykonanie wyroku skazującego na śmierć, jeden tylko sprawia skutek do śmierci cywilnéj przywiązany, a mianowicie, udaremnia

testa-

testamenta skazanego, i otwiera po nim spadek zawsze beztestamentowy. Kodex francuzki bowiem nie zna konfiskaty.

Pomiędzy dniem wydania wyroku, a chwilą wykonania tegoż wyroku, skazany zachowuje wszystkie swe prawa cywilne.

III. Dwa artykuły 25 i 33. urządzają skutki cywilne śmierci cywilnéj.

Główną treścią przepisu artykułu 25. jest: że dotknięty śmiercią cywilną zostaje rzeczywiście z towarzystwa wykluczonym, i za umarłego poczytywanym, tak daleceː że nawet jego małżeństwo jest rozerwanem i spadek po nim natychmiast się otwiera. 2º/ że jednak z uwagi, iż tenże skazany naturalnego swego życia, swéj exystencyi nie utraca, Kodex nie przestaje nad nim swéj rozciągać opieki, i pod tym, ale też tylko pod tym względem się nim zajmuje. Z tego też powodu Kodex przyznaje zmarłemu cywilnie, zdolność otrzymywania darowizn pod tytu-

tytułem alimentów. dozwala mu nabywać majątek własną pracą i szukać u Sądów wymiaru sprawiedliwości w sporach o tego rodzaju majątek przez niego w czasie śmierci cywilnéj nabyty.-

Kodex, oparł swój systemat, na podziale praw i zdolności człowieka, na te, które każdemu zapewnia odwieczne prawo natury, i te,- które tworzy ustawa cywilna. Zmarły cywilnie-używać może pierwszych,- ponieważ one przez żadną ustawę cywilną odjęte być nie mogą,- przeciwnie zaś, prawa i zdolności człowieka, które ustawa cywilna tworzy /: bez różnicy-czy ustawa ta stworzyła zasady w prawie natury wcale nie istniejące - czy rozszerzyła tylko znaczenie zasad już w temże prawie istniejących,- czy wreszcie z zasad prawa natury wyprowadziła takie prawne następstwa, jakich prawo natury nie wyprowadzało :/ mogą się albo odnosić bezpośrednio do naturalnéj exys-

tencyi

exystencyi człowieka, albo z exystencya tą bezpośredniego nie mieć związku. – To też zmarły cywilnie, nie używa żadnych innych praw i zdolności z Ustawy cywilnéj płynących, oprócz tych tylko, – które do jego naturalnéj exystencyi bezpośrednio się odnoszą. –

Powyższa reguła, będąca wynikiem wyraźnéj litery przepisu artykułu 25. stanowi zasadę, podług któréj oceniać należy pytanie: – czy dane prawo lub dana zdolność prawna służy zmarłemu cywilnie? Kodex bowiem, nie wyliczył tych wszystkich praw jakich zmarłego cywilnie pozbawia; wszystkich zaś praw bezwarunkowo – mu nie odjął (1.)

IV. Przypatrzmy się bliżéj zastosowaniu powyższéj reguły, w szczegółowych wypadkach życia ludzkiego.

I tak: zmarły cywilnie traci

(1.) Merlin, Rep. v° Mort civil § 1 art 2. Toullier t. 1. № 279. Duranton t. 1. № 247. Coin Delisle, Jouiss et priv. des dr. civ. – str. 74. № 2. Marcade t. 1. № 171. Boileaux. t. 1. str. 36.

tytuł i władzę ojca nad swemi dziećmi /: chociaż utrata ta litera przepisu art. 25. nie jest objęta :/ Władza ta bowiem tak jak w Kodexie urządzona została, jest już dobrodziejstwem ustaw cywilnych, i żadna nie istnieje przyczyna, by po śmierci cywilnej, byt swój zachowywała. Zmarły więc cywilnie, nie mógłby udzielać zezwolenia na małżeństwo swych dzieci, ani ich usamowalniać (1.) – Nie należąc już do składu towarzystwa, wykluczony z listy Obywateli, zmarły cywilnie tak jak to miało miejsce u Rzymian in media capitis deminutione traci wszelkie prawa obywatelstwa, a ztąd do żadnego urzędu, do żadnej funkcyi publicznej dopuszczonym być nie może. – Zmarły cywilnie w nieletności lub bez-

(1.) Marcadé t. 1. №. 172.

(2.) Delvincourt. t. 2. str. 492. Grenier t. 1. №. 39. Toullier t. 5. №. 291. Vazeille: Donat art 951. №. 8.

(3) Chabot, succ art 747. №. 9. Toullier t. 4. №. 239. 240. Duranton t. 6. №. 207. Vazeille succ art 747. №. 14.

bezwłasnowolności, nie może mieć opieki kuratora, marnotrawny nie może mieć doradcy,- opieka bowiem i kuratela, tudzież szczegółowe ich urządzenia, nie należą już do prawa natury, ale są wyłącznem dziełem ustaw cywilnych. Śmierć cywilna otwiera prawo do wykonania powrotu umównego (2.) i tytuł do wykonania powrotu prawnego (3.) - są to bowiem urządzenia ustaw cywilnych. Dla tej samej przyczyny,- zmarły cywilnie, nie może być ani ./.

---

(4) Marcadé t 2. st: 499.
(5) Chauveau sur Carré que: 3255
(6.) Art 1865. i 2003 K.C.
(7.) Toullier t.1. №: 280. Troplong Vente t.1. №: 175. Coin-Deliste str 75. №: 5. i nast: Boileux t.1. str. 33. Marcade. t.1. str. 212.
(8.) Toullier t.1. №: 280.; Duranton t.1. №: 243. Pardessus Dr. Comm t.1. №: 55. Massé Dr Comm t. 3. №: 155.
(9.) Merlin V°: Mort civ: §1. art 2. Coin-Delisle str: 75 №: 5. i nast: Marcadé str 212.
(10.) Coin-Delisle - str: 77 №: 10. Wyrok Sądu Kass: 28 Czer: 1808.
(11.) Duranton t 1. №: 263.
(12.) Renouard Tr. des brev: d'invent str: 311 Massé t. 3. №: 156.
(13.) Merlin V° arbitre § 14 art 5.

(14)

ani przysposobionym (4.) ani się zapisać na Sąd polubowny (5.) dla tej przyczyny ustaje także spółka, ustaje pełnomocnictwo przez zmarłego cywilnie udzielone lub przyjęte (6.) i t. p.

Przeciwnie zaś, zmarły cywilnie może kupować i sprzedawać (7.) - może prowadzić handel (z modyfikacyami przecież z jego stanu wynikającemi;) (8.) - może zyskiwać i dawać hypotekę (9.) - dawać poręczenia (10.) - płacić i odbierać długi (11.) może przedawniać, może otrzymywać listy przyznania wynalazku, - nabywać własność literacką (12.) - może być arbitrem (13.) ma prawo żądać alimentów od swych dzieci; (14.) - słowem wykonywać te wszelkie prawa - i używać tych zdolności, które do jego naturalnej exystencyi bezpośrednio się odnoszą.

V. I rzeczywiście, Kodex nie mógł odmówić zmarłemu cywilnie, wykonywania tych praw cywilnych i używania tych zdolności pra=

(14.) Duranton, t. 1. № 255. Chardon puiss. patern. № 275. Marcadé tom 1. str. 210. Coin-Delisle str. 79 № 27. Wyrok Sądu Kass: 18 Sierp. 1808 r.

prawnych, które do jego naturalnéj exystencyi bezpośrednio się odnoszą; skoro nie zaprowadził ogólnéj konfiskaty jego majątku, ale przeciwnie, - przyjął systemat następujący: majątek w chwili nastąpionéj śmierci cywilnéj do zmarłego cywilnie należący, przechodzi tytułem beztestamentowego spadku na własność jego prawnych spadkobierców; majątek zaś nabyty przez niego pomiędzy dniem wyrzeczenia śmierci cywilnéj a chwilą śmierci rzeczywistéj, uważanym być ma za majątek bezdziedziczny i staje się własnością Skarbu. - Przepis ten przedstawiał się prawodawcy jako konieczne następstwo przepisu art. 25. stanowiącego:

„ iż zmarły cywilnie, nie może
„ pod tytułem spadku przenosić
„ majątku, jakiby po dniu śmier-
„ ci cywilnéj nabył, iż śmierć cy-
„ wilna udaremnia wszelkie
„ poprzednie jego testamenta"

Stwarzając niezdolność dyspo-

dyspozycyi testamentowéj, i niezdolność przeniesienia majątku pod tytułem spadku, doszedł prawodawca do tego koniecznego wniosku, iż majątek po dniu śmierci cywilnéj przez skazanego nabyty, jest majątkiem bezdziedzicznym.-

Zauważyć wypada: że Kodex nie stworzył tu bynajmniéj nie zdolności *brania* spadku na stronie spadkobierców, - ale jedynie niezdolność *dania* tegóż spadku na stronie zmarłego. - Prawodawca bowiem nie miał na widoku spadkobierców - ale jedynie uważał iż kto z łona towarzystwa wykluczonym został, ten nie jest godnym, - nie zasługuje na to, by jego wola objawiona co do przeniesienia majątku po śmierci, zamieniała się w prawo i za pomocą Sądów, pod opieką ustaw krajowych uszanowaną i wykonaną została. - Porównywając przeto śmierć cywilną ze śmiercią naturalną, testamenta przez skazanego sporządzone

zda-

udaremnił, i majątek jego za beztestamentowy spadek poczytał. Dozwalając mu znowu nabywać majątek po dniu śmierci cywilnéj i bez względu na śmierć cywilną, dotknął go nowym jeszcze skutkiem kary, stanowiąc: iż taki majątek będzie zawsze bezdziedzicznym.-

VI. Prawodawstwo francuzkie, różni się od innych, prawodawstw w materyi małżeństwa.- Małżeństwo podług Kodexu, jest kontraktem cywilnym, tworzącym się przez dopełnienie formalności prawnych i warunków Ustawą wskazanych- kontraktem z którego wynika związek pomiędzy mężem i żoną, tudzież inne skutki cywilne; - małżeństwo przeto, może być podług Kodexu rozwiązanem.-

Na téj sprzeczności pomiędzy Kodexem a prawami kanonicznemi, podnoszącemi małżeństwo do godności Sakramentu oparł prawodawca przepis swój, iż zmarły cywilnie nie jest zdolnym do zawie-

zawierania małżeństwa cywilnego z jakim kolwiek skutkiem cywilnym a małżeństwo przed śmiercią cywilną zawarte, jest rozwiązanem i co do wszystkich swych skutków cywilnych ustaje.-

Jednakowóż i podług Kodexu małżeństwo zawarte w dobréj wierze przez jednego małżonka ma wszelkie skutki cywilne na korzyść małżonka dobréj wiary i dzieci.-

W ocenieniu praw dzieci poczętych po śmierci cywilnéj ich Ojca, odnieść się należy do idei rozwiniętéj pod N^ro^ V. która dobrze pojąć wypada. Że dzieci te, mają wszelkie prawa i stanowisko dzieci prawych, nie idzie zatem by po Ojcu swym dziedziczyć mogły; - nie dziedziczą zaś nie dla tego, by były niezdolnemi do <u>brania</u> spadku, - ale dla tego, że zmarły cywilnie jest <u>niegodnym</u> by majątek przez siebie nabyty przelać na kogokolwiek, nawet na własne

dzieci.-

dzieci.

Dzieci więc mają prawa dzieci, ale ojciec na skutek fikcyi prawnéj nie ma praw Ojca, - dzieci więc nie przestają być w związkach pokrewieństwa z krewnemi Ojca, nie są bowiem niezdolnemi - mogą też brać sukcessyą po drugiem z rodziców i po wszystkich swoich krewnych, nawet z linii skazanego idących. - Sukcedują też po wstępnych łącznie ze stryjami swemi, wyobrażając wspólnie z rodzeństwem przed śmiercią cywilną Ojca zrodzoném lub poczętem dziecko spadkodawcy cywilnie zmarłe - sukcedują zaś po innych krewnych w prawach własnych. -

VII. Ponieważ śmierć cywilna jest stanem, przymiotem do osoby skazanego przywiązanym - nie przestaje mu więc towarzyszyć wszędzie, nawet za granicami Francyi, ale jedynie w jego stosunkach z krajem francuzkim.

Może jednak używać wszystkich

swych

swych praw cywilnych w obcym kraju, wyrok bowiem który pociągnął za sobą śmierć cywilną względem obcych krajów stanowi rem inter alios judicatam, quae aliis nec nocet nec prodest. Dzieci więc zmarłego cywilnie, dziedziczą po nim majątek w obcym kraju pozostały, bez względu czy są Francuzami czy nie. Tam bowiem niezdolność do przeniesienia spadku na stronie cywilnie zmarłego nie istnieje, dzieci zaś te, nie są wcale niezdolnemi do brania spadku.-

VIII. Artykuł 26. Kod: Cy: obejmuje przepis jasny, żadnego rozbioru nie wymagający: przepis ten wskazuje zasadę, iż śmierć cywilna dotyka skazanego w samej chwili exekucyi wyroku ocznego - w przerwie zaś pomiędzy skazaniem - a exekucyą, skazany zachowuje całą swą zdolność cywilną.-

Następne artykuły Kodexu, podają warunki, od których prawo-

mocności

prawomocność zaocznego wyroku, a tem samem byt śmierci cywilnéj zależy, - skutki stawiennictwa skazanego i powtórnego wyroku, - zresztą środki zachowawcze jakie względem majątku i praw skazanego w przerwie pomiędzy wyrokiem - a jego prawomocnością, przedsięwzięte być mają. -

Przerwa ta, jest dla skazanego letargiem cywilnym, z którego przebudzić go może, albo stawienie się dobrowolne lub przytrzymanie skazanego (art. 29.) w ciągu lat pięciu - albo rzeczywisty jego zgon w ciągu tego czasu (art. 31.) albo nowy wyrok obejmujący taką karę, która nie pociąga za sobą śmierci cywilnéj. - albo ułaskawienie Monarsze.

W epoce tego letargu, skazany, jest pozbawiony wykonywania swych praw, a Skarb zarządza jego majątkiem podług reguł względem majątków osób zaginionych lub zniknłych - składając wszelkie dochody, dla oddania skazanemu lub jego spadkobiercom

Ponieważ

Ponieważ przepisy te, nie odnoszą się już do głównej idei przedmiotu, ale tylko urządzają miejsowe stosunki we Francyi, - nie zatrzymujemy się dłużej nad ich rozbiorem - i przechodzimy do prawodawstwa, którem rządził się kraj w epoce od roku 1825 do 1831. - a które i dziś jeszcze urządza stosunki cywilne, zwykłych przestępców. Zmiany bowiem zaprowadzone po roku 1831. - odnoszą się wyłącznie do przestępców stanu i wychodzców, jak to poniżej zobaczymy. -

Rozdz

ROZDZIAŁ 3^ci

PRAWODAWSTWO POLSKIE PRZED RO-
KIEM 1831.

TREŚĆ

I. Kodex Cywilny Polski nie poszedł za systematem Kodexu Napoleona. Przepisy Kodexu polskiego do naszego przedmiotu się odnoszące, a dotąd |: z wyłączeniem jedynie wychodźców polskich :| obowiązujące, są tak jasne, iż obok zamieszczenia ich textu i motywów urzędowych,

żadnego dalszego rozbioru nie wymagają.-

Art. 21. Kod: Cywil. Pol. stanowi:

Skazany wyrokiem naocznym na karę główną od ogłoszenia prawomocnego wyroku:

1º pozbawionym jest własnéj woli. Przepisy względem bezwłasnowolnych co do praw. osoby i majątku, zastosowane będą do niego z następującemi jednak wyjątkami:

a.) Opiekun, nie będzie miał starania o osobie skazanego.-

b.) przychody z majątku, nie mogą być obracane na osłodzenie losu jego.-

c.) gdy jest skazany na karę śmierci, albo na karę dożywotniego więzienia, przychody te aż do śmierci skazanego, należeć będą prawem własności, do następców jego testamentem ustanowionych, lub gdyby tych nie było, do następców prawnych do-

mnie=

domniemanych, nie ubliżając jednak w niczem, prawom współmałżonka - i prawom trzeciego.-

2° nie może być opiekunem ani kuratorem nawet własnych dzieci.-

3° nie może należeć do składu żadnych Rad familijnych.-

4° nie może być biegłym, ani świadkiem przy sporządzaniu aktów urzędowych, ani być przypuszczonym do świadczenia w sprawie cywilnéj.-

Art. 22. Wszelkie czynności cywilne, - przed ogłoszeniem wyroku ocznego, prawomocnego nastąpione, ważności swéj nie utraca ja- prócz testamentów, któreby sporządzone zostały, po chwili rozpoczęcia zbrodni.-

Art. 23 Skazany wyrokiem zaocznym na karę główną od ogłoszenia prawomocnego wyroku aż do chwili stawienia się w Sądzie, albo pojmania jego zawieszony jest w używaniu praw cywilnych - majątek jego będzie

zarzą-

zarządzany, a prawa jemu służące, wykonywane będą, tak jak tych, którzy przez Sąd za zniknętych uznanemi zostali.-

Przepisy te, zniosły śmierć cywilną i konfiskatę majątków, - jak to bliżej wyjaśniają urzędowe motywa.-

II. I tak: w Dyaryuszu Senatu Sejmu Królestwa Polskiego z roku 1825. pod tytułem:

„ Powody skrócone do Księgi 1.ej Kodexu Cywilnego polskiego" str. 126.

czytamy co następuje:

„ Można być pozbawionym
„ praw cywilnych przez utra-
„ tę stanu Polaka - i w skutek
„ kar Sądowych. W tym dru-
„ gim względzie projekt znacz-
„ nie odbiega od od Kodexów
„ Francuzkich cywilnego, tu-
„ dzież Kryminalnego, w któ-
„ rym materya o utracie i za-
„ wieszeniu praw cywilnych
„ w skutku kar sądowych, uzu-
„ pełnioną została. -
„ Trzy kary, to jest kara śmier-

cie

„ śmierci, kara dożywotniego wię-
„ zienia i kara deportacyi, - pociąga-
„ ją za sobą podług praw francuz-
„ kich śmierć cywilną. Wyraz ten o-
„ znacza pozbawienie praw cywilnych
„ w najwyższym stopniu. - Musiał
„ prawodawca ten skutek przewi-
„ dzieć i przy karze śmierci na
„ przypadek, gdyby wyrok z powo-
„ du ucieczki winowajcy, dopełnio-
„ ny nie został. - Wyobrażenie śmier-
„ ci cywilnej powziętem jest z pra-
„ wa Rzymskiego. Lecz inne by-
„ ło znaczenie jéj u Rzymian, a
„ inne przywiązuje do niego zna-
„ czenie Kodex Cywilny Fran-
„ cuzki. -
„ U Rzymian, mógł się każdy
„ mścić na winowajcy, który popadł
„ śmierci cywilnéj - i zabić go nawet;
„ podług Kodexu nie wolno nikomu
„ krzywdzić winowajcy, a tem mniéj
„ zabijać go. U Rzymian winowaj-
„ ca który popadł śmierci cywilnéj
„ nie utracał wolności; podług Kode-
„ xu zachowują wolność ograni-
„ czoną tylko deportowani; - inni

„ winowajcy do których się śmierć
„ cywilna ściąga, pozbawieni są
„ wolności.-
„ U Rzymian, śmierć cywilna
„ pociąga za sobą utratę wszyst.
„ kich praw cywilnych: podług Ko.
„ dexu pociąga za sobą utratę tyl.
„ ko praw cywilnych, szczegółowo
„ w artykułach 25 i 33. wymienionych.
„ Pozostał się tylko wyraz „Śmierć
„ cywilna" - ale nie pozostały się skut.
„ ki, które oznaczamy tym wyrazem.
„ Rada Stanu, zgodnie z deputa.
„ cyą osądziła: iż nie można nawet
„ tych, już przez Kodex Cywilny
„ Francuzki złagodzonych skut.
„ ków, mieścić w Kodexie Królestwa
„ Polskiego, z następujących czte.
„ rech przyczyn:
„ 1° Artykuł 25. Konstytucyi, sta.
„ nowi: iż skazany na karę po.
„ nosić ją będzie w Królestwie.
„ Nikt podług przepisu tego
„ artykułu, nie może być z kraju
„ wywożonym, wyjąwszy w przy.
„ padkach wywołania z kraju.

pra=

„ prawem oznaczonych.-
„ Kodex zaś Karny Królestwa
„ Polskiego, wyrzekł w Art 40.- iż wy.
„ gnanie z kraju, może tylko prze.
„ ciw cudzoziemcom po wypełnio.
„ néj karze więzienia nastąpić.
„ Nie masz więc u nas kary z
„ którą się wiąże istotne wyobraże.
„ nie o śmierci cywilnéj.-
2º „ Skutki śmierci cywilnéj w arty.
„ kule 25. Kodexu Cywilnego wy.
„ mienione, trafiają nie tylko win.
„ nego, ale i w wielu punktach
„ osoby niewinne.-
„ To się sprzeciwia artykułowi
„ 44. Kodexu Karnego Królestwa
„ Polskiego, téj treści:
„ Śmierć cywilna nie rozcią.
„ ga swych skutków, ani do
„ niewinnéj żony, lub męża,
„ ani do niewinnego potom.
„ stwa, tem mniéj do innych
„ wstępnych, lub pobocznych
„ krewnych - albo powinowa.
„ tych skazanego.
3tio „ Tenże artykuł 25. Kodexu Cy-

wilnego.

„ Cywilnego Francuzkiego stanowi:
„ jeżeli skazany na śmierć cywil-
„ ną, zawarł pierwéj związek
„ małżeński, ten się rozwiązuje,
„ co do wszelkich skutków cywil-
„ nych.
„ Religija Rzymsko-katolicka, nie do-
„ puszcza rozwodów: zachodziłaby
„ przeto sprzeczność między obowiąz-
„ kami religijnemi i sumienia, któ-
„ re każą uważać takie małżeństwo
„ jako istniejące, a prawami cywil-
„ nemi, które każą je uważać jako
„ rozwiązane. Niezgodność mię-
„ dzy porządkiem świeckim - a du-
„ chownym, sprawia wzajemne o-
„ słabienie, gdy tymczasem obydwóch
„ dążność być powinna ku wzaje-
„ mnéj pomocy.-
4.) Artykuł 33. Kodexu Cywilne-
„ go Francuzkiego mieć chce:
„ aby dobra przez skazanego na
„ popadnięcie w śmierć cywilną
„ nabyte, i w jego posiadaniu wcza-
„ sie śmierci naturalnéj, jeszcze znaj-
„ dujące się, należały do Rządu,

jakiem

„ takiem prawem jak dobra bezdziedzicz-
„ ne. Jest to wdzaj konfiskaty, która po-
„ dług artykułu 159. konstytucyi, nie ma
„ miejsca w Królestwie Polskiem.-
„ Uznawszy potrzebę takich zmian, -
„ gdy się wypadło zastanowić nad
„ pozostającemi przepisami Kodexu
„ Cywilnego Francuzkiego, trudno już
„ było w nich znaleźć znamiona śmier-
„ ci cywilnej.-
„ Nie wahano się odstąpić od teoryi
„ śmierci cywilnej, tem bardziej, kie-
„ dy w tym względzie przyświeca
„ przykład prawodawstw przed Ko-
„ dexem na naszej ziemi obowiązują-
„ cych, to jest: Pruskiego i Austryackie-
„ go, w których nie znajdujemy ma-
„ teryi o śmierci cywilnej, ani w sło-
„ wach, ani w rzeczy.-
„ Trudno jednak, winowajców, któ-
„ rzy się w tak wysokim stopniu
„ targnęli na ogół towarzystwa, po-
„ zostawić przy prawach cywil-
„ nych.- Używanie majątków sprze-
„ ciwiałoby się celowi kary, mogło-
„ by nawet posłużyć do ułatwienia

ucieczki

„ ucieczki, i wyniesienia majątku za
„ granicę. Nadto osłabiona wiara
„ i sama przyzwoitość wymagają.
„ aby winowajca pozbawiony był
„ praw, które służą tylko osobom nie.
„ skażitelnéj sławy. -
„ W pierwszym względzie zdają
„ się być najskuteczniejszemi środ.
„ ki zapobiegające. -
„ Myśl tę nastręcza nam samo pra.
„ wo karne francuzkie, które w arty.
„ kule 29. stanowi:
„ iż skazany na karę robót publicz-
„ nych do czasu, lub na karę cięż-
„ kiego więzienia, ma być pozbawio.
„ nym własnéj woli, co za sobą pocią.
„ ga spisanie majątku, należącego
„ do osoby skazanego, zaprowadze.
„ nie administracyi jak nad mająt.
„ kiem nieletniego, sprawowanéj
„ przez osobę odpowiedzialną. -
„ kontrollowanéj przez Radę fa.
„ milijną pod prezydencyą Sędzie.
„ go Pokoju. - Prokurator, obowiąza.
„ nym jest czuwać nad dopełnie-
„ niem przepisów, i stosowne wnioski

tam

„ tam gdzie potrzeba, czynić. W tym sposobie
„ postawiony zostaje winowajca w sta-
„ nie niemożności użycia swego majątku.
„ ku. Tego środka chwyciła się Rada
„ Stanu zgodnie z Deputacyą, stosu-
„ jąc go w ogóle do wszystkich kar gło-
„ wnych. Ponieważ bezwłasnowol-
„ ność wyrzeka się właściwie przeciw
„ osobom będącym w stanie niedołęż-
„ ności, pomieszania zmysłów, lub
„ szaleństwa, nie można więc jéj by-
„ ło rozciągnąć do winowajców,
„ bez pewnych modyfikacyi, które
„ w artykule 21. projektu są umiesz-
„ czone.-
„ W drugim względzie projekt
„ do Kodexu, zawiera w sobie prze-
„ pisy powzięte z praw francuzkich,
„ iż winowajca, nie może być Opie-
„ kunem, Członkiem Rady familij-
„ néj, biegłym, - świadkiem przy spo-
„ rządzaniu aktów urzędowych, ani
„ być przypuszczonym do świadcze-
„ nia w sprawie cywilnéj.-
„ Rezultat powyższych zmian,
„ na tem się w krótkości zasadza:

iż

„ zasadza.·
„ iż podług prawa francuzkiego, jedne
„ kary główne pociągają za sobą śmierć
„ cywilną, drugie pozbawienie woli; pro-
„ jekt zaś co do wszystkich kar głównych
„ przywiązuje pozbawienie woli, iż w
„ pierwszym razie prawa francuzkie
„ oddają majątek skazanego sukcesso-
„ rom, którzy byli najbliższymi w cza-
„ sie popadnięcia w śmierć cywilną na
„ własność, projekt zaś oddaje im tylko
„ przychody. Substancya majątku za-
„ chowuje się dla tych sukcessorów, któ-
„ rzy będą najbliższemi w czasie śmier-
„ ci naturalnéj, a nawet dla samego ska-
„ zanego na przypadek, gdyby ułaska-
„ wionym został, albo gdyby zbiegiem
„ nadzwyczajnych okoliczności, potra-
„ fił jeszcze drogą restytucyi wykazać
„ swą niewinność. Nigdy podług pro-
„ jektu skutki cywilne kar głównych,
„ nie mogą dosięgać niewinnych osób,
„ co przecież się dzieje w systemacie
„ prawa francuzkiego w przypad-
„ kach pociągających za sobą śmierć
„ cywilną.-

Dotąd

„Dotąd była mowa o wyrokach oczy-
„ nie zapadłych. - Podług prawa
„ francuzkiego, zaczyna się skutek
„ śmierci cywilnéj od dnia, w którym
„ wyrok wykonanym został. Projekt
„ zaś naznacza chwilę prawomocno-
„ ści wyroku, jako czas, od którego ma-
„ ją się zaczynać skutki cywilne kar
„ głównych; - nadto względem testa-
„ mentów potrzebne czyni zastrzeże-
„ nia. -
„ Co do wyroków zaocznych, projekt
„ równie odbiega od Kodexu fran-
„ cuzkiego. Kodex ten stanowi:
„ iż od wykonania wyroku zaocz-
„ nego w wizerunku, przez lat pięć,
„ albo do czasu osobistego stawienia
„ się, lub pojmania skazanego, ma
„ tenże być zawieszony w używaniu
„ praw cywilnych i majątek jego za-
„ rządzany jako majątek nieobecne-
„ go. - po upłynieniu zaś lat pięciu
„ mają nastąpić skutki śmierci cy-
„ wilnéj. Gdyby po tym czasie sta-
„ wił się skazany i wykazał nawet
„ swą niewinność, skutki śmierci

majątek

„ mają być zachowane co do przeszłości
„ Projekt przeciwnie wychodzi z téj
„ zasady; - iż nie należy rzeczy w takim
„ stopniu stawiać, aby osoby niewinne
„ mogły na siebie ściągnąć skutki, któ-
„ re tylko winnego trafić powinny; - po-
„ zostaje przeto przy pierwszym środku,
„ nie dopuszczając drugiego. -
„ Pierwszy, nie jest skutkiem kary, -
„ ale skutkiem nieobecności, i rozciąga
„ się do każdego nieobecnego, choćby ten
„ o żadne przestępstwa oskarżonym
„ nie był. Czyni on przypadkowo po-
„ sługę - i w tym razie, gdzie przyczy-
„ ną nieobecności jest sprawa o prze-
„ stępstwo, zwłaszcza, gdy z tytułu o nie-
„ obecnych, zastosowane będą przepisy
„ działu III o skutkach zniknienia, co
„ wyraźnie w projekcie postanowiono."

III. W tymże Dyaryuszu Senatu, Tom II. str: 18. czytamy obszerniejsze motywa do Księgi I^ej Kodexu Cywilnego Polskiego, które jako wyczerpujące przedmiot pod względem naukowym dosłownie zamieszczamy:

Do

„ do Art: 21. Materya o śmierci cywilnéj powzięta jest z prawa rzymskiego Institutionum libro I. titulo XVI i Digestorum libro IV. titulo V. W tych prawach rzymskich mowa jest de capitis minutione vel diminutione. Capitis minutio była u Rzymian trojaka: maxima, minor vel media i minima. Przez pierwszę utracał capite minutus prawa polityczne, cywilne, wolność i familiją; przez drugą utracał prawa polityczne i cywilne, lecz nie utracał wolności, to jest: nie stawał się niewolnikiem (: servus :), przez ostatnią utracał familiją, lecz zostawał przy prawach politycznych i cywilnych, oraz przy wolności. Śmierć cywilna podług zasad Kodexu Cywilnego Francuzkiego zbliża

się

„ się do średniej, ad capitis minutio-
„ nem mediam. Dwie kary pocią-
„ gały za sobą capitis diminutio-
„ nem mediam: aquae et ignis
„ interdictio et deportatio. Winowaj-
„ ca, utracał prawa polityczne i cy-
„ wilne, pozostawał jednak przy
„ wolności - civitas amittitur sal-
„ va libertate. Nie mając sobie od-
„ jętej wolności, używał praw tak
„ zwanych jura gentium czyli
„ podług naszych wyobrażeń uży-
„ wał praw naturalnych. Co do
„ praw cywilnych porównanym
„ był z osobą nieżyjącą /: civiliter
„ mortuus:/
„ U dawnych Germanów i Gal-
„ lów - i w Anglii aż do panowa-
„ nia Elżbiety, wywołany czyli
„ cywilnie umarły, pozbawionym
„ był wszelkiej opieki prawa, i wol-
„ no go było zabić; co w Anglii
„ nazywano habet caput lu-
„ pinum, a u Germanów vogel-
„ frei. -
„ W Polsce takie istniała kara

wywoła

„ wywołania z temi samemi skut-
„ kami. Mieliśmy przypadek ta-
„ kowego bezkarnego zabójstwa na
„ Dymitrze Sanguszko przez Zbo-
„ rowskiego⌈ jako wywołańca przez ⌈i ścięcie Samuela Zborowskiego
„ Zamoyskiego na rozkaz Króla
„ Stefana, uskutecznione.-
„ Trzeci Statut Litewski stanowi
„ taki skutek wywołania: żona
„ ma być za wdowę uważaną,-
„ dzieci za sieroty, dom - za pusty.
„ Podług prawa francuzkiego,
„ biorąc artykuły 23 i 24. Kodeksu Cy-
„ wilnego, w związku z artykułem
„ 18. Kodeksu Karnego:- trzy kary
„ pociągają za sobą śmierć cy-
„ wilną.-

„ a. kara śmierci /: rozumie się
„ na przypadek, jeżeli wino-
„ wajca uciekł, i wyrok tylko
„ na wizerunku był wyko-
„ nanym:/-

„ b. kara ciężkich robót - na całe
„ życie.

„ c. kara deportacyi.

„ Rozbierając materyę o śmierci

cywil-

„ cywilnéj we Francyi, zastanawia-
„ no się nad potrzebą téj fikcyi pra-
„ wnéj.- Deportowany winowaj-
„ ca, zostaje przy wolności, choć
„ ograniczonéj; pozostawiwszy go
„ zarazem przy używaniu praw
„ cywilnych, nie byłoby kary pra-
„ wem zamierzonéj, która się głó-
„ wnie zasadza na utracie praw
„ cywilnych; <u>civitas amittitur</u>
„ <u>salva libertate</u>.- W tym jednym
„ tylko względzie wyobrażenia pra-
„ wa francuzkiego zgadzają się z
„ powyżéj powołanemi prawami
„ i zwyczajami: w innych zaś licz-
„ nych względach znacznie od nich
„ odbiegają.-
„ Lecz zastosowanie téj fikcyi do
„ kar śmierci i kar dożywotnich,-
„ nadaje jéj zupełnie inny charak-
„ ter. Człowiek bowiem poniosłszy
„ karę śmierci, tem samem żyć nie
„ może cywilnie, a zatrzymany
„ w więzieniu na całe życie już zo-
„ staje w fizycznéj niemożności
„ używania praw cywilnych w

całem

„ w całem objęciu.- Z tego względu
„ wystawiają się skutki śmierci
„ cywilnéj bardziéj jako środki -
„ przezorności, aby winowajca nie
„ ułatwił sobie ucieczki, a w razie
„ jéj dokonania aby nie użył swe-
„ go majątku, aby się schronić do
„ miejsca bezpiecznego - i osłabić -
„ działanie ku jego ujęciu przed-
„ sięwzięte, aniżeli jako skutek sa-
„ méj kary.-
„ Bardziéj jeszcze prawodawca
„ francuzki oddala się od powyż-
„ szych wyobrażeń zakreślając
„ skutki śmierci cywilnéj. Nie
„ wolno jest żadnemu prywatne-
„ mu wywierać nad winowajcą
„ zemsty, - nie wolno go w niczem
„ krzywdzić, a tem mniéj zabijać.
„ Imieniem jego, Prokurator po-
„ piera sprawy w Sądzie.- Miecz
„ sprawiedliwości zostaje przy Wła-
„ dzy Sądowéj, jest attrybucyą Rzą-
„ du, ale nie prywatnych osób.
„ Podług prawa francuzkiego, ska-
„ zany na śmierć cywilną, nie traci

nawet

„ nawet wszystkich praw cywilnych.
„ Pozostał się więc w Kodexie wy-
„ raz tylko śmierci cywilna, ale nie
„ skutki, które oznaczamy tym wy-
„ razem.-
„ Lecz nim przystąpiemy do dal-
„ szego rozbioru rzeczy, poznajmy
„ bliżej skutki w Kodexie postano-
„ wione.
„ W artykule 25. nie wyrzekł Kodex
„ Francuzki pozbawienia praw
„ cywilnych w ogóle, lecz wyraził
„ przez szczegóły prawa, których u-
„ tratę pociąga za sobą śmierć cy-
„ wilna.-
„ Ztąd wyniknęły między ucze-
„ nymi różne zdania. Zachariae
„ jak wyżej rzekliśmy, mniema iż
„ wyszczególnione w artykule 25. pra-
„ wa, są właśnie cywilnemi,-a wszyst-
„ kie inne należą do kategoryi natu-
„ ralnych-na tym więc artykule o-
„ piera definicyą praw cywilnych
„ Schmidt uznając potrzebę dania
„ definicyi o śmierci cywilnej, zda-
„ je się więc nieprzestawać na samej

osnowie

„ osnowie artykułu 25 Kodexu Fran-
„ cuzkiego.-
„ Lassoult odwołując się do proto-
„ kułów Rady Stanu francuzkiéj
„ d.d. 16. i 24.)
„ (Thermidor roku 9. i do dzieła P.
„ Locré, wyraźnie utrzymuje: iż
„ Kodex wyliczający w Artykule 25.
„ prawa cywilne, nie chciał wszyst-
„ kich wyliczyć, bo tylko wyraził naj-
„ częściéj zdarzające się: aby zapo-
„ bieżeć niejednostajności w zasto-
„ sowaniu do nich ogólnéj maxymy.
„ Podług niego pociąga więc -
„ śmierć cywilna nietylko pozba-
„ wienie wymienionych w arty-
„ kule 25.- ale i pozbawienie nie wy-
„ mienionych w tymże artykule praw,
„ zgoła pozbawienie wszystkich
„ praw cywilnych, to jest:- skazany
„ utraca wszelkie korzyści wypły-
„ wające z prawa cywilnego (: jus
„ positivum :) zachowuje tylko
„ używanie praw, których nabycie
„ polega na prawie natury.-
„ Przyznaje jednak Lassoult: iż

skazany

„ skazany na śmierć cywilną
„ używa niektórych praw cy-
„ wilnych, wyraźnie w artyku-
„ le 25. zastrzeżonych.-
„ Olivier sądzi: iż skazany, na-
„ wet kontraktu kupna zawierać
„ nie może, bo forma jego przepisa-
„ na jest prawem cywilnym. Za-
„ chowuje zatem skazanemu tylko
„ używanie praw czysto natural-
„ nych.-
„ W tak ważnej materyi, nie mogą
„ stanowić wątpliwe wnioski i defi-
„ nicye powszechnie jeszcze nie przy-
„ jęte, lecz tylko wyraźna wola pra-
„ wodawcy.-
„ Pierwsze służyłyby tylko do roz-
„ szerzenia lub ścieśnienia osnowy
„ artykułu 25. a zatem do osłabienia
„ samego prawa.
„ Nie przychylając się zatem do
„ żadnego z powyższych zdań,-
„ lecz trzymając się ściśle brzmie-
„ nia prawa, wynika:
„ iż śmierć cywilna pociąga tylko
„ za sobą skutki w artykułach 25 i 33.

wynie=

„ wymienione, żadnego więcéj do
„ nich nie dodając, - ani żadnego
„ nie ujmując. -
„ Przyjąwszy to za prawidło, roz-
„ wiązaną jest razem kwestya
„ czwarta w motywach do artyku-
„ łu 8º wytknięta, a skończony roz-
„ biór tych wszystkich kwestyi prze-
„ konywa:
„ iż nie można je było podciągnąć
„ pod jedne reguły, - iż nie było le-
„ pszego środka, dla uniknienia
„ wszelkiej niepewności i zamie-
„ szania, jak trzymać się tylko
„ wyraźnych dyspozycyi same-
„ go prawa unikając wszelkich
„ wnioskowań a priori.
„ Biorąc w takiem znaczeniu
„ skutki śmierci cywilnéj, - nie mo-
„ żna było pozostać przy artyku-
„ łach 25 i 33. Kodexu francuzkiego,
„ też skutki oznaczających - a to z
„ przyczyn następujących:
„ 1º Artykuł 25. Konstytucyi Kró-
„ lestwa Polskiego stanowi: iż
„ skazany na karę ponosić ją bę-

Dzie
Bę

„ będzie w Królestwie; nikt podług prze-
„ pisu tegóż artykułu nie może być z
„ kraju wywożonym, wyjąwszy w przy-
„ padkach wywołania, prawem ozna-
„ czonych. Kodex zaś Karny Króle-
„ stwa Polskiego wyrzekł w artykule
„ 40. iż wygnanie z kraju, może tylko
„ przeciwko skazanym cudzoziem-
„ com, po wypełnionéj karze więzienia
„ nastąpić. Niemasz więc u nas kary,
„ z którą się istotnie wiąże wyobra-
„ żenie o śmierci cywilnéj
„ 2° Artykuł 44. Kodexu Karnego
„ Królestwa Polskiego stanowi: iż
„ śmierć cywilna, nie rozciąga -
„ swych skutków, ani do niewin-
„ néj żony lub męża, ani do niewin-
„ nego potomstwa, tem mniéj do in-
„ nych wstępnych lub pobocznych
„ krewnych, albo powinowatych ska-
„ zanego.-
„ Ztąd wypływają zmiany w arty-
„ kule 25. Kodexu francuzkiego nastę-
„ pujące.-
„ Śmierć cywilna nie powinna, jak
„ też że artykuł 25 stanowi, otwierać

spadku

„ spadku dla dziedziców w takim spo-
„ sobie, jak gdyby skazany umarł na-
„ turalnie i bez testamentu, mogą być
„ bowiem najbliższemi sukcessorami
„ skazanego, inne osoby wczasie śmier-
„ ci cywilnéj, a inne wczasie śmierci
„ naturalnéj. Dając spadek pierw-
„ szym, którym się istotnie nie należy,
„ odbierano by go drugim, którym się
„ istotnie wczasie swym należeć bę-
„ dzie. - Skutki więc śmierci cywilnéj,
„ ściągałyby się do niewinnych Suk-
„ cessorów. -
„ Przeciwnie znowu, nie należy jak
„ Kodex mieć chce, zabronić skazane-
„ mu, aby nie był uczestnikiem żadne-
„ go spadku i nie przenosił go na ko-
„ go innego. Uważając bowiem gło-
„ wę jego za nieżyjącą, która jest ży-
„ jącą, odmieniano by często porządek
„ spadku, a w takim razie oddawano
„ by go tym, którzy podług zwykłego
„ biegu, nie mogą do niego rościć pra-
„ wa, a odsuwanoby od niego tych któ-
„ rym się podług powszechnych pra-
„ widel należy. Tu znowu skutki

śmierci

„ śmierci cywilnéj rozciągałyby się do
„ niewinnych sukcessorów; powinien
„ więc skazany brać spadek, i przenio-
„ sić go na kogo innego, ale nie powi-
„ nien go używać, jak się niżéj wy-
„ każe.—
„ Współmałżonek, ma podług arty-
„ kułu 25. Kodexu Francuzkiego u-
„ żywać praw swoich, i działać pra-
„ wnie, jakby po naturalnéj śmierci
„ skazanego. Lecz jeżeli większe
„ korzyści dla niego są przywią-
„ zane do życia skazanego, czyliż-
„ by niewinny współmałżonek nie
„ stracił, działając jakby po natu-
„ ralnéj śmierci skazanego? chcąc
„ zaś aby współmałżonek pozostał
„ przy korzyściach przywiązanych
„ do życia skazanego, kiedy sukces-
„ sorowie biorą spadek jakby po
„ zmarłym naturalnie, wtenczas
„ znowu rodziłby się nieporządek
„ w wykonaniu maxymy, na
„ któréj polega wyobrażenie o
„ śmierci cywilnéj. Nie można
„ więc uniknąć naruszenia praw

i

„ i niejednostajności w ich wykona-
„ niu w innym sposobie, jak gdy sto-
„ sunki prawne wszystkich osób pozo-
„ staną w takim stanie, jak gdyby
„ skazany nie popadł śmierci cy-
„ wilnej.-
„ Otóż zmiany artykułu 25 Ko-
„ dexu Cywilnego wypływające
„ z artykułu 44. Kodexu Kar-
„ nego Królestwa Polskiego
3º „ Trzecim powodem do zmia-
„ ny są zasady, jakie przyjęto
„ w materyi o małżeństwach, u-
„ znaniu ich nieważności i rozwo-
„ dach:- starano się tam pogodzić
„ porządek świecki z duchownym:
„ nie mogą podług tych zasad ist-
„ nieć skutki cywilne, kiedy nie ist-
„ nieją duchowne - pierwsze idą
„ za drugiemi.-
„ Obok tych maxym, nie może się o-
„ stać dyspozycya artykułu 25 Ko-
„ dexu francuzkiego, tej treści:
„ jeżeli zawarł pierwej związ-
„ zek małżeński, ten się rozwią-
„ zuje co do wszelkich skutków
„ cywilnych

bo

„ bo związek ten nie może być ogło-
„ szonym ze skutków cywilnych, kie-
„ dy istnieją religijne, inaczéj nie-
„ zgodność między porządkiem
„ świeckim a duchownym spra-
„ wiałby wzajemne osłabienie, gdy
„ tym czasem dążność obudwóch
„ być powinna ku wzajemnéj po-
„ mocy.-
„ 4° Jest jeszcze czwarta przy-
„ czyna do zmiany, to jest: arty-
„ kul 159. Konstytucyi, znoszącéj
„ karę konfiskaty; nie da się po-
„ godzić z artykułem 33. Kodexu
„ francuzkiego, podług którego do-
„ bra przez skazanego do popadnię-
„ cia w śmierć cywilną nabyte, i
„ w jego posiadaniu wczasie śmier-
„ ci naturalnéj jeszcze znajdujące
„ się należą do Rządu takiem
„ prawem, jak dobra bezdziedziczne.
„ Kodex Karny Francuzki utrzy-
„ mał w artykułach 37. 38 i 39. karę
„ konfiskaty, z nim więc zostaje
„ artykuł 33. Kodexu Cywilnego
„ w zupełnéj zgodności, nie zaś

z

„ z naszą konstytucyą.-

„ Na próżno byśmy usiłowali dowodzić:
„ iż artykuł 33. nie obejmuje w sobie kon-
„ fiskaty dlatego, iż dobra przypadają
„ podług niego na Skarb, tytułem
„ spadku bezdziedzicznego, lecz czyliż
„ skutek sam nie równa się konfiska-
„ cie? Podług zwykłego porządku,
„ majątek po zmarłym bez testa-
„ mentu należy się sukcessorom -
„ przez prawo powołanym.-

„ Kiedy ci istnieją i spadek przyj-
„ mują, jakże można go nazwać
„ spadkiem bezdziedzicznym? Od-
„ bierać sukcessorom ich prywatną
„ własność i przyznawać ją Skar-
„ bowi, i to w skutek kary, nie jestże
„ to samo co konfiskować majątek?

„ Dyspozycya więc artykułu 33.
„ nie może mieć miejsca w Kodexie
„ Cywilnym Królestwa Polskiego.

„ Uznawszy potrzebę takich zmian,
„ gdy się zastanawiano nad prze-
„ pisami Kodexu, nie znalazło się
„ już w nich żadne podobieństwo do
„ śmierci cywilnéj.-

Jeżeli

„ Jeżeli przy układaniu Kodexu
„ Francuzkiego, były różniące się zda-
„ nia względem jéj utrzymania lub
„ uchylenia, projekt nie mógł przy
„ słowie pozostać, odmieniwszy rzecz
„ samą, tembardziéj, kiedy w tym
„ względzie przyświeca przykład
„ prawodawstw przed Kodexem
„ na naszéj ziemi wykonywanych,
„ to jest Austryackiego i Pruskiego,
„ w których nieznajdujemy mate-
„ ryi o śmierci cywilnéj, ani w sło-
„ wach, ani w rzeczy.-
„ Odstąpiwszy od teoryi śmier-
„ ci cywilnéj, wypada jednak
„ nie spuszczać z oka środków
„ ostróżności, potrzebne więc są
„ przepisy prawodawcze, nie ta-
„ kie, któreby przynosiły zmianę
„ w stosunkach trzecich osób, i któ-
„ rych skutkiem byłoby ukaranie
„ niewinnych za winnego, ale takie,
„ któreby zabezpieczyły interess
„ ogółu.-
„ Procedura Kryminalna Pru-
„ ska stanowi w artykule 568.-iż

„w każdym razie, gdzie winowajca
„skazany jest na więzienie dożywot-
„nie, lub długoletnie, ma być kura-
„tella nad jego majątkiem ustano-
„wiona. Winowajcy, nie mogą być
„do rąk powierzone - ani pieniądze,
„ani kosztowności; z dochodów - tyle
„tylko dla niego oddzielić należy, -
„ile jest potrzebnem do utrzymania
„jego życia, nie dopuszczając ża-
„dnych zbytków.
„Nie - chcąc - w Projekcie (: do
„Księgi 1ej Kodexu, tworzyć nowe-
„go rodzaju kuratelli, przepisy o
„pozbawionych własnéj woli, o-
„kazują się być najstosowniejsze-
„mi dla osiągnienia zamierzo-
„nego celu.-
„Kodex Karny Francuzki sta-
„nowi w Artykule 29: iż mają być
„zastosowanemi do kary przymu-
„szonych robót na czas pewny i cięż-
„kiego więzienia.-
„Do tego samego celu zmierza-
„ją przepisy naszego Kodexu Kar-
„nego w artykułach 43 i 45 zawarte,

iż

„ iż kary więzienia warownego na
„ czas pewny, i kary ciężkiego więzie-
„ nia pociągają za sobą zawieszenie
„ nie w używaniu praw cywilnych
„ przez ciąg kary, - nic pozostaje więc,
„ jak przepisy o bezwłasnowolnych
„ zastosować również do kar więk-
„ szych, które pociągały za sobą śmierć
„ cywilną, to jest: do kary śmierci i do-
„ żywotniego więzienia.-
„ Przez ten środek, osiągnięty bę-
„ dzie cel zamierzony, - bo zabezpie-
„ czony będzie interess ogółu, nie czy-
„ niąc żadnej zmiany w stosunkach
„ trzecich osób, ani nie rozciągając
„ skutków cywilnych kary za winne-
„ go do niewinnych.-
„ Ponieważ kary wyżej wymie-
„ nione są podług artykułu 5. Kode-
„ xu Karnego Królestwa Polskiego
„ karami głównemi, wypływa ztąd
„ ogólna reguła:
„ iż każda kara główna pocią-
„ ga za sobą pozbawienie woli
„ skazanego.-
„ Środek ten ostróżności zdaje się

być

„ być skuteczniejszym, niż rozciągnienie
„ skutków śmierci cywilnej. W razie bo-
„ wiem śmierci cywilnej oddaje się
„ majątek skazanego jego sukcessorom
„ na własność, którzy przez wrodzoną
„ skłonność ku skazańcowi mogliby
„ go użyć na wydobycie go z więzie-
„ nia i sami z tym majątkiem za
„ granicę się schronić. W razie zaś bez-
„ własnowolności zostaje majątek
„ pod administracyą i kontrollą, sub-
„ stancya jego nie może być naruszo-
„ ną. Sukcessorom należą się tylko
„ przychody, których użyć na cel po-
„ wyższy nie odważą się, gdyż sub-
„ stancya majątku zostałaby w od-
„ powiedzi.-
„ Z drugiej strony, zdaje się środek
„ proponowany być trafniejszym,
„ raz, że nie ogranicza łaskawości
„ Monarchy, żeby przez aggracya-
„ cyą mógł być skazanemu przy-
„ wróconym honor i majątek; drugi
„ raz: że w przypadku nader rzadko
„ wprawdzie zdarzyć się mogącym
„ gdyby skazany po zapadłym już pra-

„ prawomocnym wyroku potrafił dro-
„ gą restytucyi niewinność swą okazać.
„ Prawodawca stawia się w możności
„ przywrócenia skazanego do pier-
„ wiastkowego stanu co do majątku.
„ Mówiąc wogólności o pozbawie-
„ niu woli, łatwo dostrzedz można,
„ iż zachodzi różnica między pozba-
„ wieniem woli z powodu niedołęż-
„ ności umysłu i pozbawieniem woli
„ z powodu kar Kryminalnych.-
„ Z tego drugiego względu propono-
„ wane są następujące wyjątki. Po-
„ dług artykułu 509. Kodexu Cywilne-
„ go, pozbawiony woli, porównanym
„ jest z małoletnim co do osoby i ma-
„ jątku, - jasna jest jednak rzecza iż
„ Opiekun nie może mieć starania
„ o osobie skazanego, bo ten, zostając
„ w więzieniu ulega co do osoby swej
„ przepisom karnym i Dozorowi
„ więzienia.-
„ Ten wyjątek umieścił projekt w
„ artykule 21. pod №. 1. litera A.
„ Artykuł 512. projektu, a 510 Kodexu
„ francuzkiego stanowi: iż dochody

pozba-
Q

„pozbawionego własnej woli, obrócone
„być powinny na osłodzenie losu jego.
„Toby się sprzeciwiało celowi kary.—
„Wszakże skazanemu jako porówna-
„nemu z małoletnim, nie może być
„nawet oddany żaden kapitał, ża-
„dna prowizya, żadna część docho-
„dów jego, a tem mniej może być ma-
„jątek obracany na złagodzenie ka-
„ry, którąby w tym sposobie tylko u-
„bogich trafiać musiała. W tym wzglę-
„dzie umieszczonym jest w artykule
„21. projektu wyjątek pod N=1. lit. B.
„Po wycierpianej karze wraca ska-
„zany do majątku i Opiekun powi-
„nien mu zdać rachunek z admi-
„nistracyi swej. To się jednak ro-
„zumie o karach więzienia na czas
„pewny, nie zaś o karach śmierci
„i więzienia dożywotniego.—
„Nie wahano się w tym drugim
„przypadku przyznać przychody
„sukcessorom domniemanym ska-
„zanego, a to dla tego; iż Kodex przy-
„puszcza takich sukcessorów do uży-
„wania majątku osoby nawet uzna-

niej

„ uznanej za zniklą: jakże ich tedy
„ wyłączać od tego dobrodziejstwa
„ w do majątku skazanej na karę
„ kryminalną osoby, która pozba-
„ wiona jest użytkowania swego
„ majątku własnego wskutek
„ kary?

„ Nie idzie jednak z tąd, iżby Opie-
„ ka nad majątkiem była zbytecz-
„ na. – W czasie nawet życia natu-
„ ralnego osoby skazanej może na-
„ stąpić zmiana w sukcessorach po-
„ wołanych do użytkowania ma-
„ jątku. Opieka jest więc potrzebna
„ aby dla nich, a szczególniej dla suk-
„ cessorów, którzy będą najbliższemi
„ w czasie śmierci skazanego, scalić
„ majątek. –

„ Już wyżej rzeczono: iż skutki
„ śmierci cywilnej, nie mogą się
„ rozciągać do niewinnej żony i
„ osób trzecich, wypadło więc wyrzec
„ iż pozbawienie woli, nie może
„ w niczem ubliżać prawom –
„ współmałżonka, ani nadwerę-
„ żać praw trzeciego. –

„ W skutek powyższych uwag, u-
„ mieszczono w artykule 21. pro-
„ jektu stosowne przepisy pod licz-
„ bą 1. lit. c. -

„ Na tem się jeszcze nie kończą
„ skutki cywilne kar głównych. -
„ Człowiek, który się w tak wyso-
„ kim stopniu targnął na zgwał-
„ cenie praw towarzyskich, nie mo-
„ że zasługiwać na żadną ufność
„ i wiarę, dla tego projekt zgodnie
„ z prawami francuzkiemi i Kró-
„ lestwa Polskiego umieścił prze-
„ pis pod N^rami^ 2. 3. i 4. iż skazany
„ na karę główną -
„ nie może być opiekunem ani
„ kuratorem własnych nawet
„ dzieci;
„ nie może należeć do składu
„ żadnych Rad familijnych; -
„ nie może być biegłym, ani
„ świadkiem przy sporządza-
„ niu aktów urzędowych - ani
„ być przypuszczanym do
„ świadczenia w sprawie cy-
„ wilnej. -

Pozostaje

„ Pozostaje teraz rozebrać kwestyą:
„ od jakiej chwili ma nastąpić po-
„ zbawienie woli, czyli od chwili wy-
„ konania wyroku ocznego, lub od
„ chwili jego prawomocności?
„ Dawne prawa francuzkie i
„ rzymskie chciały mieć skutki cy-
„ wilne wymierzonemi od chwili
„ prawomocności wyroku. Toż sa-
„ mo zawiera Kodex Karny Kró-
„ lestwa Polskiego. Kodex zaś Cy-
„ wilny francuzki stanowi w arty-
„ kule 26-iż mają się dopiero poczy-
„ nać od chwili wykonania wyroku,
„ bądź rzeczywiście, bądź w wizerunku.
„ Wszakże, kiedy wyrok prawomoc-
„ ny już nie może uledz żadnej
„ zmianie, odroczenie skutków cy-
„ wilnych aż do jego wykonania
„ dałoby tylko powód do zawiłości
„ i oszukania prawa, bez rzetelne-
„ go dla sprawy publicznej pożytku.
„ Na tych powodach oparty jest
„ artykuł 21. w projekcie umieszczo-
„ ny, który wstępuje w miejsce arty-
„ kułów 22. 23. 24. 25. 26 i 33. Kodexu Cy-

wil-
3

„ Cywilnego Francuzkiego.-
„ Do art: 22. Postępując dalej w rozbiorze
„ materyi, zwrócono uwagę na Artykuł
„ 44. Kodexu Karnego Królestwa Polskie.
„ go tej treści:
„ wszystkie nawet czynności cy-
„ wilne, dla późnéj osądzonej utra.
„ ty lub zawieszenia praw cy-
„ wilnych, ważności swéj nie
„ tracą.-
„ Dla związku rzeczy, umieszczono
„ ten przepis w Artykule 22. projektu, do.
„ dając wyjaśnienie względem wa.
„ żności testamentu, w którym to punk.
„ cie starano się pogodzić dwa cele,-
„ jeden, aby prawo wstecz nie działa.
„ ło, drugi,- aby przez zachowanie
„ mocy testamentów bez ograniczę.
„ nia, nie upoważniać środków, mo.
„ gących dążyć do wspierania zbro.
„ dni- lub uchylenia się od kary.-
„ do Art: 23. W artykułach 27. 28. 29. 30. i
„ 31. mówi Kodex francuzki o wy.
„ rokach zaocznych skazujących
„ na kary, które przynoszą śmierć
„ cywilną.-

Do
33

„ Do lat pięciu od daty wykonania
„ wyroku (: rozumie się zaocznego wy-
„ konania :) albo od czasu osobistego
„ stawienia się lub pojmania skaza-
„ nego, tenże zawieszonym jest w u-
„ żywaniu praw cywilnych, dobra
„ jego mają być zarządzane, jak do-
„ bra nieobecnych.-
„ Po pięciu latach, jeżeli się nie sta-
„ wił lub nie był schwytanym, na-
„ stępują skutki śmierci cywilnéj.
„ Gdyby skazany później stawiw-
„ szy się lub będąc schwytanym,
„ wykazał nawet swą niewinność
„ albo skazanym był na karę nie przy-
„ noszącą śmierci cywilnéj, i w takim
„ nawet razie ponosi skutki śmierci
„ cywilnéj na przeszłość od lat pię-
„ ciu,- aż do czasu stawienia się lub
„ schwytania.-
„ Rozróżnienie to, sprawia zawi-
„ słość i jest zarazem niesprawiedli-
„ wem. Jeżeli skazany po upłynie-
„ niu lat pięciu wykazawszy swą
„ niewinność, uwolnionym być po-
„ winien od kary, dla czegóż ma po-

nosić

3

„ ponosić skutki cywilne do niéj przy-
„ wiązane? albo godziż się, aby sa-
„ ma niewinnego człowieka nieobec-
„ ność w kraju przez lat pięć przesz-
„ ło, miała być tak srodze karaną?
„ Nie czyniąc więc żadnéj różni-
„ cy, proponowano jeden środek
„ w obudwóch przypadkach, to jest:
„ zawieszenie praw cywilnych i za-
„ rządzanie majątku, podług prze-
„ pisów o osobach, które za znikłe
„ uznanemi zostały.—
„ W tym tedy celu w miejsce arty-
„ kułów 27. 28. 29. 30. 31. proponowany
„ jest jeden tylko artykuł 23. pro-
„ jektu.—
„ Następuje teraz do rozbioru
„ artykuł 32. Kodexu francuz-
„ kiego, mówiący o przedawnieniu.
„ Prawo francuzkie przypusz-
„ cza przedawnienie przeciw wy-
„ rokom, czy ocznie-czy zaocznie
„ zapadłym; prawo rzymskie i
„ prawo Karne Królestwa Pol-
„ skiego-nie dopuszczają w takim
„ razie przedawnienia.—

Ponieważ

„ Ponieważ przedawnienie przeciw
„ wyrokom nie ma miejsca; - a pozba-
„ wienie woli - jako skutek kary, tyl-
„ ko na mocy wyroku następuje, -
„ idzie ztąd, iż Art: 32. Kodexu fran-
„ cuzkiego nie może mieć u nas ap-
„ plikacyi. -
„ <u>do Art: 24.</u> Wytłuszczywszy zasady
„ o skutkach cywilnych, które wy-
„ pływają z kar głównych, wypa-
„ da teraz mówić o ich ustaniu: te-
„ mu przedmiotowi poświęcony jest
„ artykuł ~~[illegible]~~ 24. projektu. -
„ Że skutki cywilne kar głównych
„ ustają przez śmierć skazanego, -
„ przez wycierpienie kary, i przez
„ ułaskawienie to żadnej wątpli-
„ wości nie podlega. -
„ Ułaskawienie równie jak śmierć
„ skazanego, lub wycierpienie kary,
„ nie może rozciągać swych skut-
„ ków na przeszłość - kiedy bowiem
„ skutki cywilne następują z chwi-
„ lą prawomocności wyroku, sta-
„ ją się źródłem praw przez trzecie
„ osoby dobrą wiarą nabytych. -

Ułaska:

3

„ Ułaskawienie, mogłoby jak
„ zwykle się dzieje nastąpić.-
„ już po upłynieniu wielu lat
„ wycierpianej kary, w której to
„ epoce już trzecie osoby przysz.
„ ły do używania praw.
„ Byłożby to rzeczą przyzwoitą,
„ aby dobra czynność Monar.
„ chy dla jednego, miała w ko.
„ niecznym skutku za sobą po.
„ ciągnąć zniweczenie praw,-
„ przez trzecie osoby już na.
„ bytych?
„ Te są powody, na których
„ oparty jest artykuł 24. Pro.
„ jektu."-

Rozdz

ROZDZIAŁ 4ty

PRAWODAWSTWO TERAŹNIEJSZE

Oddział 1szy

Oddział 1szy

Text przepisów urządzających śmierć cywilną i konfiskatę.

Treść

I. Manifest z dnia 20 Października / 1 Listopada 1831 r.
II. Przepisy statutu organicznego
III. Postanowienia Rady Administracyjnej

ze

z dnia $\frac{6}{18}$ Czerwca 1833 r.- i 27 Czerwca / 9 Lipca 1833 r.

IV. Postanowienie Rady Administracyjnej z dnia 24. Listopada / 6. Grudnia. 1833 r.

V. Ukaz, z dnia 4/16 Września 1834 r.

VI. Postanowienie Rady Administracyjnej z dnia 2/14 Kwietnia 1835 r.-

VII. Postanowienia Rady Administracyjnej z dnia 28 Czerwca / 10 Lipca 1835 i 1/13 Maja 1836 r.-

1° Wypadki polityczne które w roku 1831 wstrząsnęły budową Królestwa Polskiego, wywołały zmianę prawodawczą, w materyi o śmierci cywilnej, która jak widzieliśmy wyżej, była już całkowicie z Kodexu Cywilnego wykreśloną. Jakoż Panujący wówczas Monarcha w Manifeście swym pod dniem 20 Października / 1 Listopada 1831 roku w Moskwie wydanym, udzielając ogólną amnestyą poddanym Królestwa Polskiego w słowach:

„ stanowimy i wiadomo czy-
„ nimy: 1°
„ że całkowite i zupełne przeba-

czenie

„ przebaczenie udzielone zostaje
„ poddanym Naszym Króle-
„ stwa Polskiego, którzy powróci-
„ li do obowiązku posłuszeństwa.
„ Żaden z nich, ani na teraz,
„ ani na przyszłość pociąga-
„ nym do Sądu, ani poszuki-
„ wanym nie będzie, za postęp-
„ ki lub zdania polityczne,-
„ przez niego w całym ciągu
„ byłych w Królestwie Polskiem
„ rozruchów, objawione."-
jednocześnie wyrzekł: „Kto z am-
„ nestyi tej wyłączonym być ma,-
„ kto zaraz po przytrzymaniu,
„ pod ustanawiający się osobny
„ Sąd Karny oddanym być wi-
„ nien - które zresztą osoby w myśl
„ osobnych postanowień w dniach
„ $\frac{20}{2}$ Września / Paździer. - $\frac{26}{8}$ Września / Paździer. - i 1/13 Paździer-
„ nika 1831 r. wydanych,- mieć bę-
„ dą wzbroniony powrót do kraju."
W Manifeście tym przeto, na-
znaczyć można początek i źródło
śmierci cywilnej, od tej chwili po-
wstała kategorya osób, przeszko-

dzonych

przeszkodzonych w używaniu praw cywilnych-kategorya najbardziej wyjątkowa, dla której oddzielne przepisy wydanemi być musiały.-

II. Jakoż, zaraz w Statucie Organicznym w dniu 2/14 Lutego 1832 roku Królestwu Polskiemu nadanym, czytamy:

„ Królestwo Polskie, będzie miało swoje własne Kodexa, Cywilny i Kryminalny, wszelkie dotychczasowe Ustawy pozostają w dawnej swej mocy (: art 1.)

„ Prawo wszelkiej własności osób pojedyńczych uznaje się za święte i nietykalne, a to stosownie do Ustaw istniejących (: art 11.)

„ Kara konfiskaty majątku, stanowi się jedynie za wykroczenia stanu - pierwszego rzędu, jak to będzie w szczególności oznaczono w osobnych przepisach" (art: 12.)

prze=

przepisy, które co do osób z amnestyi wyłączonych zniosły moc i znaczenie Ustawy z roku 1825. która w Rozdziale III i w texcie i w motywach prawodawczych, została przez nas dosłownie zamieszczoną.

III. W ślad za przepisem artykułu 11. Statutu Organicznego, - i w rozwinięciu tego przepisu, Rada Administracyjna Królestwa Polskiego wydała pod dniem 6/18 Czerwca 1833 roku postanowienie następującej osnowy:

„ zważając na zachodzące
„ trudności - i ztąd wynikłą
„ zwłokę w sporządzeniu do-
„ kładnej listy majątków,
„ które jako należące do osób
„ z pod amnestyi wyjętych,
„ ulegać mają sekwestrowi
„ lub konfiskacyi - chcąc oraz
„ zapobiedz szkodliwym
„ skutkom, jakieby z powodu
„ nie wniesienia do hypoteki
„ dóbr tego rodzaju, ostrzeżenia,
„ wyniknąć mogły.

Rada

„ Rada Administracyjna
„ postanowiła i stanowi:
„ Artykuł 1. - Majątki wszyst-
„ kich osób, które od dnia 1. Stycz-
„ nia 1831 roku - oddaliwszy się
„ z Królestwa Polskiego, do
„ niego dotąd niepowróciły, z
„ wyłączeniem jedynie tych
„ osób, które się do krajów Ce-
„ sarstwa Rossyjskiego u-
„ dały, - mają być natychmiast
„ w sekwestr zajęte.
„ Artykuł 2. Do hypoteki dóbr
„ nieruchomych i należności
„ hypotecznych, ma być nie-
„ zwłocznie z mocy niniejsze-
„ go Postanowienia wniesione
„ ostrzeżenie, o wyrzeczonym
„ ze strony Rządu Sekwestrze
„ i nastąpić mogącej na mo-
„ cy wyroków Sądowych lub
„ rozkazów Najjaśniejsze-
„ go Pana, dóbr tychże lub
„ należności konfiskacie"
Prawie jednocześnie Rada Admi-
nistracyjna /: w dniu 27 Czerwca /: 9

Lipca
3

„9 Lipca 1833./r. wydała drugie posta-
„nowienie w tymże samym przed-
„miocie:
„mając sobie przedstawionem, że
„osoby których majątki mają u-
„ledz konfiskacie poznawały
„już po rewolucyi Akta sprzeda-
„ży, obciążenia i inne akta alie-
„nacyi, - nim takowe dobra w
„sekwestr rządowy zostały zaję-
„te - zważając przytem, że na
„zasadzie Postanowienia Na-
„miestnika w Królestwie pod
„dniem 13/25 Kwietnia r.z. wy-
„danego, unieważnione zosta-
„ły wszelkie Akta wczasie rewo-
„lucyi dokonane, a nieważność
„ta, tembardziej do Aktów już
„przez osoby za granicę zbie-
„głe zeznanych rozciągać się
„powinna. - Rada Admini-
„stracyjna w dalszym ciągu
„swego Postanowienia z dnia
„2/14 Września 1832 r. stanowi:
„Artykuł 1. Wszelkie Akta i u-
„mowy względem majątków

ulega-

" ulegających Sekwestrowi albo
" konfiskacie, sporządzone pod.
" czas rewolucyi lub po rewolucyi
" przez osoby, bądź z pod amnestyi
" wyłączone, bądź z niéj nie korzy.
" stające, i za granicę zbiegłe - mo.
" cą niniejszego postanowienia
" unieważnione zostają"

Z przytoczonych tu ustaw, przewi.
dywaniu być musiał zamiar pra.
wodawcy dotknięcia konfiskatą:

a. osób pod wyrok oddzielnego Sądu Kryminalnego oddanych na skutek zapaść mającego w tymże Sądzie wyroku.

b. osób, z pod amnestyi wyłączonych.

c. osób z amnestyi niekorzystających, i za granicę zbiegłych;

d. osób za oddzielnym rozkazem Monarchy na karę konfiskaty skazanych.

IV. Wypadki z roku 1833. dostarczyły nową kategoryą osób konfiskatą zagrożonych; - do kategoryi téj odnosiło się postanowienie Rady Administracyjnéj z dnia 24 Listopada / 6. Grudnia 1833 r. wydane, w słowach:

Art. 1.

„ Art 1. Do hypoteki nieruchomości
„ i kapitałów należących do
„ osób, które od początku roku
„ bieżącego wtargnąwszy do
„ kraju zbrojną ręką usiłowa.
„ ły nowe w Królestwie Pol.
„ skiem zrobić zaburzenia
„ oraz ich wspólników winno
„ być o nastąpić mogącej ich
„ konfiskacie na mocy niniej.
„ szego postanowienia zapi.
„ sane ostrzeżenie".-

V. Stan cywilny „Wygnańca" wziął swój początek z wyroku przez oddzielny Sąd Kryminalny wydanego, Ukazem z dnia $\frac{4}{16}$ Września 1834. roku złagodzonego, albowiem w artykule 8. tegoż Ukazu postanowieniem zostało co następuje:

„ Co się zaś tycze innych wino.
„ wajców, w liście obok załączo.
„ nej wymienionych .... itd.
„ mieć chcemy:
„ aby przy pozbawieniu tychże
„ winowajców wszelkich praw,
„ jakie każdemu z nich służyły-

zamy;

„ zawyrokowane przeciw nim
„ kary śmierci, jako też więzienia,
„ zastąpione były dla nich wszystkich
„ w liście wyszczególnionych wy-
„ wołaniem na zawsze z Króle-
„ stwa Polskiego i z innych pod-
„ władnych Nam ziem Cesarstwa
„ Naszego. Jeżeliby zaś który z
„ tych winowajców jawno lub pota-
„ jemnie w granice Cesarstwa lub
„ Królestwa powrócił, takowy uledz
„ ma skutkom wydanego prze-
„ ciw niemu Wyroku Sądu, po-
„ dług całej surowości polowego
„ prawa Kryminalnego Armii
„ Czynnej"

VI. Gdy już los osób pod Wyrok oddziel-
nego Sądu Kryminalnego podda-
nych był ostatecznie rozstrzygnięty, in-
gdy lista osób mających uledz konfi-
skacie została ułożona, - Rada Admi-
nistracyjna, wydała przepisy mate-
ryą tej konfiskaty urządzać mające.
Postanowienie Rady o którem mo-
wa, daty 2/14 Kwietnia 1835 r. ogłoszo-
nem zostało w dniu 24 Maja/5 Czerwca
1835 r.

1835 roku w wyrazach następujących:
„ Zważając: iż prawa dotąd obo-
„ wiązujące, żadnéj względem
„ ogólnéj konfiskaty nie zawie-
„ rają przepisów, pragnąc oraz
„ aby skutki tak konfiskaty ogól-
„ néj, jakotéż sekwestracyi ma-
„ jątków na rzecz Skarbu, nie doty-
„ kały osób trzecich niewinnych,
„ na zasadzie szczególnego upo-
„ ważnienia Najjaśniejszego
„ go Pana - w odezwie Mini-
„ stra Sekretarza Stanu dn. 21
„ Stycznia / 2 Lutego b. r. № 123
„ sobie objawionego, nim stałe w
„ tym przedmiocie nastąpią
„ przepisy, stanowi co następuje:
„ Art. 1. Konfiskata majątku w
„ skutku ogólnych postanowień
„ Najjaśniejszego Pana, de-
„ cyzyą Rady Administra-
„ cyjnéj nakazana, lub wyrokiem
„ prawomocnym Sądów zwy-
„ czajnych lub szczególnych za-
„ sądzona, przenosi własność
„ majątku osoby skazanéj, jaki

w

w dniu ogłoszenia decyzyi lub wyroku prawomocnego do niéj należał, ze wszystkiemi prawami skazanemu co do majątku skonfiskowanego służącemi, i z wszystkiemi obowiązkami, majątek tenże ciążącemi, na rzecz Skarbu publicznego.-

Art. 2^gi^ Od dnia ogłoszenia decyzyi lub wyroku prawomocnego konfiskatę stanowiących, skazany, uważany jest za cywilnie umarłego,- a zatem nie jest mocen brać spadku żadnego, ani go przenosić na kogokolwiek; nie może rozporządzać majątkiem swym, ani przez darowiznę między żyjącemi, ani przez testament, i nie może nic nabywać pod tym tytułem, chyba na alimenta.- Nie może być Opiekunem, ani mieć jakiego-kolwiek wpływu do Opieki; nie może być świadkiem w Akcie uroczystym lub Urzędowym - ani być przypusz-

czo-

przypuszczonym do świadectwa w Sądzie; - nie może stawać w Sądzie ani jako powód ani jako pozwany.-

Skarb publiczny, współmałżonek i osoby interess mające, mogą po skazanym używać praw im służących stosownie do prawideł niżej przepisanych i działać prawnie jak gdyby umarł naturalnie i beztestamentu.-

Art 3. Majątek rodziców przy życiu będących, nie może być za winę ich dzieci ani w całości, ani w części jakiej-kolwiek konfiskowany, wyjąwszy, gdyby udział takowego na własność rodzice skazanemu na konfiskatę dziecku za życia uczynili i jemu oddali.-

Art 4. Wyrzeczona prawomocnie konfiskata na jednego z Małżonków, nie dotyka w niczem prawo drugiemu współmałżonkowi, tak co do własnego jego

majątku

„ majątku, jak i co do ~~własnego~~ majątku
„ ~~jego~~ współmałżonka na kon-
„ fiskatę skazanego bądź z prze-
„ pisu prawa, bądź z zapisu u-
„ mowy onemu służących.-
„ Art. 5. Z majątku skonfiskowa-
„ nego obowiązany jest Skarb
„ ponosić wszelkie ścieśnienia wła-
„ sności, ciężary wieczyste i słu-
„ żebności, tudzież opłacać długi
„ i należności bądź hypotekowa-
„ ne, bądź osobiste, tak z umów jak i
„ z przepisów prawa wynikające,
„ aż do wysokości funduszów ma-
„ jątek skonfiskowany stanowią-
„ cych, zachowując przy uiszcze-
„ niu wierzytelności pierwszeństwo
„ prawem przepisane.-
„ Art 6. Winien także Skarb z ma-
„ jątku skonfiskowanego dostar-
„ czać alimenta tym wszystkim,
„ którym takowe z przepisów pra-
„ wa, z zapisu lub umów od ska-
„ zanego na konfiskatę należą,
„ albo które Postanowieniem
„ Najjaśniejszego Pana

lub

3

lub Rady Administracyjnéj Królestwa Polskiego przyznane zostały.-

Art 7. Skarb, nie jest mocen z tytułu konfiskaty wykonywać prawa użytkowania, ani na majątku dzieci występnych rodziców, ani na majątku małżonka, występnemu drugiemu małżonkowi, służącego. W tym jednak razie alimenta będą potrącone w całości lub części o tyle, o ile prawami użytkowania są pokryte.

Art 8. Konfiskata nietamuje osobom trzecim prawa windykowania własności majątku na konfiskatę zajętego, lub skonfiskowanego, lub upominania się o inne należności, długi, ciężary w drodze Sądowéj, tudzież przyprowadzenia Wyroków do exekucyi Sądowéj - nie tamuje także exekucyi w drodze prawem o Towarzystwie

Kredyto-

„ Kredytowem z dnia 1/13 Czerw.
„ ca 1825 r. skazanej. Osoby trze.
„ cie poszukujące własności lub
„ nieruchomość skonfiskowaną
„ lub dochodzące wierzytelno.
„ ści ciężarów, lub praw jakich
„ kolwiek na wyż wymienionych
„ przedmiotach zapewnionych
„ są obowiązane wystąpić z
„ pretensyami swemi przed Sądy
„ właściwe w przeciągu sześciu
„ Miesięcy, co do osób już na karę
„ konfiskaty skazanych od dnia
„ niniejszego Postanowienia;-
„ na przyszłość zaś od dnia ogło.
„ szenia decyzyi lub wyroku kon.
„ fiskatę stanowiących, jeżeli są
„ zamieszkałe w Królestwie.-
„ w przeciągu roku, jeżeli są
„ nieobecnemi lecz się znajdują
„ w Europie, a w przeciągu lat
„ dwóch, jeżeli są za jéj obrębem.

„ Art 9. Jeżeli majątek nie dziel-
„ ny konfiskacie uległ, Skarb
„ powinien w drodze sądowéj
„ o podział bądź w naturze, bądź

przez

" sprzedaż postarać się, a w ogólności
" powinien mieć wzgląd na to, aby
" prawa współwłaścicieli, lub wie-
" rzycieli, nie były w czemkolwiek
" nadwerężone.–
" Art: 10. Gdyby Skarb widział, iż cię-
" żary i długi majątek skonfisko-
" wany ciążące, przenoszą war-
" tość onego, mocen będzie zrzec
" się takowego majątku na rzecz
" wierzycieli, lecz nie inaczéj jak
" za poprzedniem od Rady Ad-
" ministracyjnéj na to zezwole-
" niem.–
" Trzy miesięczny przeciąg cza-
" su służy do zrzeczenia się wyż
" wymienionego majątku rachu-
" jąc od dnia upłynienia termi-
" nu dozwolonego, dla osób będą-
" cych w jednéj z trzech kategoryi
" artykułem 8^{m} wymienionych.–
" Mocen jednakże będzie Skarb
" Publiczny żądać przedłużenia
" tego terminu, skoro tego uspra-
" wiedliwi potrzebę, lecz nie na
" dłużéj, jak na drugie trzy miesią-

ce

Miesiące, wyjąwszy, jeżeli sprawy dóbr skonfiskowanych tyczące się, ukończonemi nie będą, w którym to przypadku, termin rzeczony, aż do ostatecznego tychże rozsądzenia, będzie mógł być przedłużonym. –

<u>Art 11.</u> Rozporządzenia w ogłoszeniu Księcia Namiestnika w skutek rozkazu Najjaśniejszego Pana w dniu 13/25 Kwietnia 1832 r. wydanym, i Postanowieniem Rady Administracyjnej z dnia 27 Czerwca / 9 Lipca 1833 r. objęte, stosują się do osób wszystkich, które mając udział w powstaniu 1830 r. wyłączone zostały z pod amnestyi, lub zaniedbały z niéj korzystać. –

<u>Art 12.</u> Wszelkie akta osób, które na przyszłość ulegną karze konfiskaty, – w jakimkolwiek czasie będą sporządzone, a których skutkiem mogło być obciążenie, lub przeniesienie w inne ręce w części lub całkowicie ich majątku,

będą

„ będą uważane za żadne i nie byłe,
„ i żadnego nie będą mogły stanowić
„ prawnego tytułu względem wła-
„ sności konfiskacie uległej, jeżeli
„ nie były zeznane przed Notaryu-
„ szem, a jeżeli się ściągają do nie-
„ ruchomości, wpisane do ksiąg
„ hypotecznych wprzód, nim za-
„ wierające je osoby, przez jakie-
„ kolwiek bądź czyny lub zachody
„ okazały zamiar popełnienia
„ zbrodni karę konfiskaty pociąga-
„ jącej, lub stania się jéj uczestni-
„ kami.

„ Art: 13. Ważność i nieważność
„ aktów pod innemi względami
„ nie pod względem na epokę o
„ któréj powyższe artykuły stano-
„ wią, i skutki z aktów wypływa-
„ jące, podług przepisu obowiązu-
„ jącego prawa, cenione być powinny.

„ Art: 14. Przepisy niniejszego Posta-
„ nowienia mające na celu zacho-
„ wanie praw osób trzecich, o tyle
„ tylko tymże osobom trzecim słu-
„ żą, o ile ich samych majątki

nie

„ nie uległy konfiskacie.-

„ **Art 15.** Od konfiskaty różni się se-
„ kwestracya majątku w tym, iż
„ przez zajęcie dóbr w sekwestra-
„ cyą, Skarb staje się tylko Admi-
„ nistratorem i zachowawcą ma-
„ jątku sekwestracyi uległego, do-
„ póty, dopóki kara konfiskaty,-
„ lub uwolnienie od sekwestracyi
„ nie nastąpi.-

„ **Art. 16.** Przepisy artykułów: 3.4.5.6.7.
„ 8. 10. 11. 12. 13 i 14. postanowienia
„ niniejszego, stosują się i do se-
„ kwestracyi.-

„ **Art: 17.** Wszelkie spory bądź o własność
„ majątku zasekwestrowanego,-
„ bądź o długi, ciężary lub jakiekol-
„ wiek inne prawa z tegoż ma-
„ jątku poszukiwane, nie mogą
„ być do Sądów wprowadzone,-
„ bez przypozwania Skarbu; przypo-
„ zwanie takowe jest koniecznem,
„ choćby już spór był zaczęty, lecz
„ tylko do tej Instancyi w której
„ wisi. We wszelkich sporach przed
„ ogłoszeniem tego postanowienia

osta-

3

" ostatecznie lub prawomocnie bez wpły-
" wu Skarbu Publicznego rozsądzonych,
" Skarb Publiczny mocen jest przeciw za-
" padłym wyrokom działać jako trzeci,
" gdyby spostrzegł zmowę lub podstęp, -
" lub gdyby wyrok oparty był na Ak-
" tach, które stosownie do Artykułów 11 i
" 12. nieważności podlegają.-
" Art: 18. Jeżeli majątek sekwestracyi u-
" legły jest nie dzielny, Skarb powinien
" zostawić współwłaścicielom admini-
" stracyą jego; - jeżeli ciż współwłaści-
" ciele summę anszlagiem na dzier-
" żawę wykazaną opłacić zobowią-
" żą się - i wskażą dostateczną rę-
" kojmią, tak co do opłaty dochodu,
" jakoteż całości majątku sekwestro-
" wi ulegającego.-
" Jeżeliby współwłaściciele mająt-
" ku niedzielnego administracyi je-
" go zrzekli się, lub żadnej rękojmi
" nie stawili, Rząd wydzierżawi
" dobra przez publiczną licytacyą
" podług prawideł względem dóbr
" Rządowych przyjętych.-
" Art: 19. Rzeczy ruchome sekwestrowi

" uległe, które zepsuciu ulegać
" mogą, lub których utrzymanie
" przewyższyć może ich wartość
" na żądanie Skarbu Publicznego,
" na publicznej licytacyi przez au.
" kcyą w drodze administracyjnej
" sprzedane będą.-

" Art. 20. Wszelkie spory prawne bądź przez
" Skarb przeciw osobom trzecim, bądź
" przez osoby trzecie przeciw Skarbo.
" wi, co do dóbr skonfiskowanych,
" lub zasekwestrowanych, wytoczo.
" ne, należą do Sądów im właściwych.

" Art. 21. Co do osób zaocznie wyrokiem
" Sądu Najwyższego Kryminalne.
" go osądzonych, skutki konfiskaty
" z przepisów niniejszego postano.
" wienia wypływające, zaczyna.
" ją się od dnia 12/24 Października
" 1834 r. - jako daty ogłoszenia de.
" kretu Najjaśniejszego Pana
" z dnia 4/16 Września r. z. pozba.
" wiającego też osoby praw wszel.
" kich.-

" Art. 22. Wykonanie niniejszego Po.
" stanowienia Kommissyom Rzą-

dowym

„ Rządowym, w czem do której nale-
„ ży, i umieszczenie onego w Dzien-
„ niku praw, poleca.-

VII Ustaliwszy zasady konfiskaty i
śmierci cywilnéj Rada Administra-
cyjna przez postanowienie swe z dn:
28 Czerwca / 10 Lipca 1835 r. ogłosiła li-
stę imienną osób karze téj ulegają-
cych.-

„ Spełniając wolę Najwyższą
„ Jego Cesarskiéj Mości
„ /: mówi rzeczone postanowie-
„ nie Rady:/ w odezwie Po-
„ mocnika Ministra Sekre-
„ tarza Stanu z dnia 30 Maja
„ / 11 Czerwca 1832 r. objawioną
„ w następstwie postanowienia
„ swego z daty 28 Września / 10 Paź-
„ dziernika r.z. wedle którego kon-
„ fiskata majątku osób, przez Ma-
„ nifest z dnia 20 Października /
„ 1 Listopada 1831 r. z pod dobro-
„ dziejstwa amnestyi wyłączo-
„ nych i za granicę zbiegłych
„ wyrzeczona została, na przeło-
„ żenie Kommissyi Rządo-

wéj

„ Rządowej Przychodów i Skarbu
„ postanowiła co następuje:
„ Art 1. Osoby załączającą się listą imien-
„ ną objęte, które z Najłaskawszej
„ Amnestji nie korzystały, i za gra-
„ nicę wyszły, ulegają karze konfi-
„ skaty majątków ich wszelkich, bądź
„ już zasekwestrowanych, bądź na-
„ stępnie wykryć się jeszcze mogą-
„ cych, a to wedle prawideł postano-
„ wieniem z dnia 2/14 Kwietnia b. r.
„ wskazanych.
„ Art: 2. Tytuły własności dóbr nierucho-
„ mych, tudzież kapitałów i praw
„ hypotekowanych, należących do
„ osób w artykule poprzednim wy-
„ mienionych winny być na mocy ni-
„ niejszego postanowienia, w właści-
„ wych księgach wieczystych na i-
„ mię Skarbu publicznego przepi-
„ sane."

W Dzienniku praw Królestwa czytać można liczne postanowienia Rady Administracyjnej, obejmujące listy imienne osób, które albo później karze konfiskaty uległy, albo których nieobecność

w

w kraju, świeżo wyśledzona zostało. – Postanowienia te, wydawane były w dalszym ciągu postanowienia daty 28. Czerwca / 10 Lipca 1835 r. i w tychże samych wyrazach. Ogólne zaś przepisy o konfiskacie, uzupełnione zostały Postanowieniem Rady Administracyjnej z dnia 1/13 Maja 1836 r. wydanem w słowach:

„ W uzupełnieniu postanowienia
„ swojego z dn: 6/18 Czerwca 1833 r.
„ nakazującego konfiskatę ma-
„ jątków osób z kraju wydalonych,
„ oraz w wykonaniu Najwyż-
„ széj Woli Najjaśniejszego
„ Pana, odezwą Ministra
„ Sekretarza Stanu z dnia 6/18
„ Kwietnia r. b. objawionéj na
„ przedstawienie Kommissyi
„ Rządowéj Przychodów i
„ Skarbu, postanowiła co na-
„ stępuje:
„ Art 1. Wszystkie osoby bez wyjąt-
„ ku, które po uspokojeniu za-
„ burzeń w Królestwie Pol-
„ skiem, wydaliwszy się za

granicę

„ granicę, dopuściły się także ja-
„ kich bądź czynów dających poznać
„ ich niechęć i występne zamiary,
„ przeciw swej prawej Władzy - uwa-
„ żane być mają, jako Wychodźcy,
„ nie korzystający z amnestyi, i
„ ulegać karze konfiskaty ma-
„ jątków, wedle prawideł Posta-
„ nowieniem z dnia 2/14 Kwietnia
„ 1835 r. wskazanych".

Oddział II^gi

Rozbiór istniejących przepisów.

TREŚĆ

I. Konfiskata jest środkiem politycznym /: mesure d'état:/ śmierć cywilna jest tylko skutkiem konfiskaty, nie zaś karą oddzielną.

II. Ten ulega konfiskacie i śmierci cywilnej, kto jest objętym Postanowieniem

Rady

Rady Administracyjnéj.
śmierć cywilna powstaje z datą wydania tego Postanowienia.-

III. Skarb. staje się właścicielem tego majątku. jaki w dacie wydania decyzyi Rady Administracyjnéj, należał do wygnańca.- bez różnicy, czy był w jego posiadaniu czy nie- tytuł prawa, jest tu stanowczy.

IV. Skutki śmierci cywilnéj są ściśle oznaczone w artykule 2. postanowienia Rady Administracyjnéj z dnia 2/14 Kwietnia 1835. r.- rozszerzać ich nie należy.-

V. Zmarły cywilnie nie może a. brać spadku, ani go przenosić.-

VI. b. rozporządzać przez testament lub darowiznę, ani nabywać pod tym tytułem, wyjąwszy na alimenta.-

Obowiązek naturalny: art: 1235. Ko. Cy:

VII. c. pozbawionym jest wszelkich praw, z opieką połączonych.

VIII. d. nie może być świadkiem
e. nie może działać w Sądzie.- nie ma więc prawa żądać alimentów, chociaż może przyjmować dobrowolnie mu dawane.

IX. Główne cechy téj organizacyi:

a.
Q

a. ze względu na majątek

b. ze względu na prawa rodziców

c. ze względu na prawa współmałżonka.

d. ze względu na prawa dzieci.

e. ze względu na prawa osób trzecich.-

X. Zmarły cywilnie, może używać wszystkich praw cywilnych w obcym kraju.

1. Z przytoczonego wyżej textu przepisów, materyą konfiskaty i śmierci cywilnéj urządzających, wyprowadzić należy przedewszystkiem te dwa wnioski: 1° że *konfiskata* jest u nas raczéj środkiem politycznym /: mésure d'état:/ a nie *karą sądową* 2° iż *śmierć cywilna*, nie jest karą oddzielną, ale jest jedynie *skutkiem* konfiskaty i *accessorium* jéj stanowi:

I rzeczywiście, do bytu kary sądowéj, potrzebne są dwa warunki, bez których kara, nie jest karą: potrzeba prawa uprzedzającego czyn i zagrażającego czynowi temu karą - potrzeba wyroku Sądowego indywidualnego przeciwko jednemu lub kilku obwinionym wydanego.-

Ustawy zaś, od roku 1831. miały na celu, przywrócenie spokojności w kraju i zapobieżenie dalszym rozruchom, zadanie władzy rządzącej nie sądzącej - cel czysto polityczny, publiczny.-

Dość rzucić okiem na kolej wydawanych po roku 1831. ustaw, by się o powyższej prawdzie przeświadczyć - ani konfiskata, ani śmierć cywilna, będąca jej skutkiem nie istniała w epoce czynów, które podług Kodexu Karnego Królestwa Polskiego, nie pociągały za sobą tak wielkiej kary. Toteż konfiskata zadecydowana *ex post*, nie wyobrażała skutku wyroku sądowego, ale raczej owo wielkie w Polityce Rządów słowo: *raison d'état*. I nie zmieniają tej *przyczyny stanu*, dzieje oddzielnego Sądu Kryminalnego Ukazem z dnia 4/16 Września 1834. r. rozwiązanego: część ale mniejsza część tych, którzy przeciwko istniejącemu porządkowi rzeczy, poważyli się dobyć oręża, była

ale część ta, wyobraża drobną jedynie kategoryą osób konfiskatą i śmiercią cywilną, owemi środkami politycznemi dotkniętych, - „osób z pod amnestyi wyłączonych, - osób z amnestyi
„ nie korzystających, i za granicę
„ zbiegłych, - osób, za oddzielnym
„ rozkazem Monarszym, nakazę konfiskaty skazanych; - osób,
„ które po roku 1832^go^ wtargnęły do
„ kraju zbrojną ręką, - osób, które
„ już po uspokojeniu zaburzeń w
„ Królestwie Polskiem wydaliwszy się za granicę, dały tam po-
„ znać niechęć, występne przeciw-
„ ko Rządowi zamiary i t. d."
W tej ogólnej massie wygnańców, liczba sądzonych wyrokiem, jest cząstką całości, - co nas przekonywa, iż konfiskata, nie wyobraża kary sądowej, ale środek polityczny, iż nie jest skutkiem wyroku /: chociaż czasami wyrok jej towarzyszy :/ - ale jest następstwem Stanu cywilnego wygnańca, karą polityczną za zaliczenie do tego stanu posta-

nowioną;

postanowiona. Że zaś śmierć cywilna, jest tylko accessorium wyrzeczonéj konfiskaty, o tem przekonywa samo odczytanie powyżéj przywiedzionych ustaw (: art 2. Postanowienia z dnia 2/14 Kwietnia 1835 r.:).

Powyższe dwa wnioski są najwyższego znaczenia prawnego; - chociaż bowiem konsyderacye polityczne, kwestye stanu, środki jakich Rząd użyć potrzebuje (: mesures politiques :) dominują nad przepisami prawa prywatnego, cywilnego, to jednak w kwestyach czysto majątkowych pomiędzy prywatnemi, - w kwestyach, w których owa wyższa konsyderacya ustaje - do rzeczonych przepisów uciekać się nie należy: cessante causa cessat effectus. W tłómaczeniu zaś przepisów najściśléj wyjątkowych, - zobaczymy, iż przepisy te, do ścisłych principiów prawa ogólnego naginać się nie dadzą. Należy z nich wyprowadzać to tylko, co być mogło celem, zamiarem

prawo-

prawodawcy, nic więcej.-

Znaczenie prawne owego drugiego pewnika,- że śmierć cywilna będąc tylko accessorium wyrzeczonej konfiskaty, za tej kary głównej idzie losem - stanowić będzie kardynalną zasadę rozbioru, jakie prawa służą Wychodźcom, którzy uzyskali przebaczenie Najwyższe.-

II. Radzie Administracyjnej Królestwa poruczonem zostało ogłaszać, kto ulega konfiskacie; to też karze tej, ulega ten tylko, kto postanowieniem rzeczonej Władzy wyraźnie jest objęty. Żadna analogija, nie ma tu miejsca, i człowiek najbardziej w obliczu Rządu skompromitowany, żyje cywilnie dopóty,- dopóki go postanowienie Rady konfiskatą nie dotknie. Jest to pewnik niewątpliwy, obok postanowienia Rady Administracyjnej z dnia 20 Maja / 1 Czerwca 1855 r. (1.) wątpliwości ulegać nie mogący, ważny w skutkach majątkowych

jak

(1.) Co do Felixa Węgierskiego.- str: 119 Tom 49. D. Pr. Kr.

jak to następujący przykład bliżej wykaże. - Piotr, nie korzystając z amnestyi w roku 1831. wyszedł za granicę, - gdzie w roku 1850. życie zakończył - jeżeli konfiskata jego majątku wyrzeczoną nie była, - Piotr, do dnia rzeczywistej śmierci dziedziczył po swych krewnych w kraju pozostałych, i tak oddziedziczony majątek na swych spadkobierców przenosił. Słowem, używał wszelkich praw cywilnych. - Jeżeli konfiskata wyrzeczoną została w roku 1851. - takowa ulega zniesieniu, jak to z cytowanego wyżej postanowienia co do wychodźcy Węgierskiego widzieć się daje. -

Jest ważna kwestya, w której dacie powstaje rzeczywiście śmierć cywilna - do jakiej epoki skutki konfiskaty odnosić się powinny, czy do daty ogłoszenia postanowienia Rady, - czy do daty wydania tegoż postanowienia, - czy zresztą do epoki powzięcia złego

przez

przez wychodźca zamiaru? Kwestya nader ważna, skoro jedna z tych datt, ustalać musi prawa Skarbu do skonfiskowanego majątku, i rozstrzygnąć pytanie: co zostało skonfiskowanem, a czego konfiskata nie dosięgła?

Kwestya ta, rzeczywiście jest trudną. Artykuł 2 postanowienia z dnia 2/14 Kwietnia 1835 r. wyrzekł, iż skazany na konfiskatę, uważany jest za cywilnie umarłego od dnia ogłoszenia decyzyi. Poprzednio wydane w tej materyi przepisy, a w dalszym ich ciągu artykuł 12. rzeczonego postanowienia, unieważniając czynności dokonane przez zmarłego cywilnie już po czynach lub zachodach okazujących zamiar popełnienia lub uczestniczenia w zbrodni karę konfiskaty pociągającej, naprowadzać mogą na wniosek, iż śmierć cywilna w tej właśnie powstaje dacie, a wyrzeczona później konfiskata, do tejże daty odnosi się i

cofa

cofa. Postanowienie zaś z dnia 20. Maja / 1. Czerwca 1855 r. cofające konfiskatę majątku Felixa Węgierskiego, dla tej przyczyny, iż on zszedł z tego świata przed wyrzeczeniem konfiskaty, wyjaśnia: że w oczach prawodawcy, ta ostatnia data jest stanowczą, skoro od niéj, byt lub nie byt saméj konfiskaty jest zawistym.–

Któraż więc datę, obok niejednostajności litery prawa za stanowczą przyjąć należy?

Mniemamy, że tylko datę ostatnią, datę wyrzeczenia konfiskaty; dla tego, że ocenienie kwestyi polega na zbadaniu zamiaru prawa,– zamiar zaś ten, objawił nam sam prawodawca, jasno wyrażając: iż byt lub nie byt konfiskaty zależy nie od jéj ogłoszenia, ale od jéj wyrzeczenia;– że postanowienie z dn. 20 Maja / 1. Czerwca 1855 r. jako prawo późniejsze, derogiuje ustawom wcześniejszym.–

III. Pytanie, co ulega konfiskacie

Żadnéj

żadnéj nie przedstawia trudności.
Konfiskata przenosi na własność Skarbu, ten tylko majątek, jaki należał do zmarłego cywilnie w chwili wyrzeczonéj śmierci cywilnéj - a to bez żadnéj różnicy pomiędzy majątkiem już w posiadanie przeszłym, a majątkiem jeszcze przez niego nie posiadanym. - Criterium wyobraża tu byt tytułu, byt prawa do majątku, nie zaś kwestya posiadania. Skarb, wchodzi we wszelkie prawa i we wszelkie obowiązki, jakie służyły i ciążyły wygnańca, w dniu wyrzeczonéj konfiskaty. -
Natomiast, to wszystko, co po dniu wyrzeczonéj konfiskaty, prawem spadku, darowizny, lub jakimkolwiek innym tytułem na wygnańca przypadać miało, nie podpada już pod konfiskatę, i przechodzi na innych krewnych spadkodawcy, darującego, dawcy prawa, w porządku Kodexem Cywilnym wskazanym. - Skazany bowiem na konfiskatę, uważanym jest za zmarłego

w dniu wyrzeczonéj konfiskaty nie istnieje więc prawnie, cywilnie w dniu otwarcia spadku i nie dziedziczyć nie jest zdolnym.-

IV. Zbyteczną byłoby rzeczą powtarzać, iż urządzenia konfiskacyjne, jako ściśle wyjątkowe, muszą być tłumaczone jaknajściśléj - żadna więc analogia miejsca tu nie znajduje, i zmarły cywilnie utraca te tylko prawa, jakie ustawami wyraźnie zostały wskazane. Nie należy więc rozszerzać przepisu artykułu 2. postanowienia Rady Administracyjnéj z dnia 2/14 Kwietnia 1835 r.- ani jak to czynią Kommentatorowie we Francyi, pogorszać położenie zmarłych cywilnie, liczbę odjętych im praw powiększając.

Pod No 4. rozdziału II starali śmy się streścić ten przedmiot podług prawodawstwa francuzkiego.- ustawy przecież nasze żadnego pod tym względem podobieństwa nie przedstawiają. We Francyi śmierć cywilna, wchodzi w

skład

wskład prawa ogólnego cywilne-
go, - u nas przeciwnie, konfiskata,
pociągająca za sobą śmierć cywilną,
jest prawem najbardziej wyjątko-
wem, politycznem. Wnioski zatem,
jakie tam nauka prawa wyprowadziła, u nas zastosowania zna-
leźć nie mogą. -

V. Tem poprzedziwszy, przystąpmy do rozbioru praw, odjętych zmarłemu cywilnie: a naprzód zmarły cywilnie, nie jest mocen brać spadku żadnego, ani go przenosić na kogokolwiek. -

Przepis ten, obejmuje dwa oddzielne przedmioty: brania spadku i przenoszenia tegoż spadku. Nie zdolność brania spadku jest wynikiem owej fikcyi prawnej, nakazującej poczytywać wygnańca za zmarłego w dniu wyrzeczonej konfiskaty i żadnego dalszego wyjaśnienia nie wymaga. Nie zdolność przenoszenia spadku, nie jest niezdolnością brania spadku, na stronie dzieci lub spadkobierców wygnańca (: l'incapa-

cité), ale

ale jedynie jest niezdolnością dania tegoż spadku na stronie zmarłego. /: l' indignité./ Prawodawca bowiem nie miał na widoku spadkobierców, im żadnej zdolności prawnej nie odjął; nie pozbawił ich żadnych praw ani nabytych ani przyszłych. przeciwnie nawet zamiarem prawodawcy /: jak to z motywów na wstępie postanowienia z roku 1835. umieszczonych czytać można:/ było zabezpieczyć osoby trzecie nie winne, by ich skutki konfiskaty nie dotykały. Jest to punkt bardzo ważny, na który jeszcze poniżej przy rozbiorze praw dzieci, małżonka i rodziców, uwagę zwrócimy.-

VI. Zmarły cywilnie, nie może rozporządzać majątkiem swym, ani przez darowiznę między żyjącemi, ani przez testament, i nie może nic nabywać pod tym tytułem, chyba na alimenta. Przepis ten jest dalszem następstwem zasady rozebranej pod numerem poprzedzającym i żadnej wątpliwości nie

nastrupa. Jedynie co do alimentów, należy zwrócić uwagę, iż prawodawca, dozwolił dawać wygnańcom alimenta, ale dawanie takowych, sumieniu i uczuciu krewnych pozostawił. Zmarły bowiem cywilnie, nie może działać w Sądzie, - akcyi więc jego żaden Sąd nie wysłucha i niedopuści. A zatem obowiązek dawania alimentów, przestaje tu być obowiązkiem cywilnym, prawnym - i zamienia się w obowiązek czysto naturalny, od dobrej woli dającego zawisły. A więc alimenta wygnańcowi dobrowolnie dane, podchodzą pod przepis artykułu 1235. Kod. Cyw. - a tem samem akcya o zwrot lub ich kompensatę, nawet po przywróceniu wygnańca do życia cywilnego, byłaby niedopuszczalną. -

VII. Zmarły cywilnie, nie może być Opiekunem, ani mieć jakiegokolwiek wpływu do Opieki, - nie może więc sprawować ani opieki, ani władzy rodzicielskiej, nawet nad własnemi dziećmi -

ani

dzieciom, ani być Członkiem Rady familijnéj.-

Z powyższego przepisu, wynika to jeszcze, że zmarły cywilnie pozbawionym jest prawa zarządu Ojca nad majątkiem dzieci służącego, i prawa pobierania przychodów z majątku swych dzieci.-

VIII. Nakoniec zmarły cywilnie, nie może być świadkiem w Akcie uroczystym lub Urzędowym, ani być przypuszczonym do świadectwa w Sądzie,- nie może stawać w Sądzie, ani jako powód, ani jako pozwany. Konfiskata bowiem pociąga za sobą utratę praw stanu praw obywatelskich i prawo do majątku, tak dalece, że dotknięty konfiskatą, uważanym jest za zmarłego przez fikcyą prawną i pozbawionym zostaje nawet tych praw, które się do jego bytu naturalnego odnoszą. A nawet owa możność otrzymywania alimentów, zostawioną mu jest w tak szczupłych granicach, by nigdy w prawo/: jus :/ za-

zamienić się nie była zdolną;- do bytu bo. wiem prawa, potrzebnym jest byt akcyi Sądowej - komu nie służy akcya Sądowa, temu nie służy samo prawo. Totéż prawodawca z roku 1835. stanowiąc w wyrazach ogólnych, iż skazany na konfiskatę, nie może stawać w Sądzie jako powód, wyraźnie wskazał, iż dawanie alimentów uczuciu ludzkości dającym, pozostawił, i pomiędzy obowiązki naturalne je zaliczył.-

IX. Główne cechy organizacyi jaką prawodawca nadał konfiskacie, główne następstwa śmierci cywilnej, która stanowi accessorium tejże konfiskaty, dadzą się streścić w następujących zasadach:

a. ze względu na majątek. Zmarły cywilnie, traci majątek, jaki w dniu wyrzeczonéj konfiskaty do niego należał. Majątek przez niego później za granicą nabyty, nie ulega konfiskacie -

Skarb téż nie może reprezentować zmarłego cywilnie, w spadkach po dniu wyrzeczenia konfiskaty otwartych, ani w jego prawa się

podz=

podstawiać,- nie jest bowiem zstępnym zmarłego cywilnie: zmarły zaś w skutek fikcji prawnej żyć cywilnie przestaje (: art: 725. K. C.)

b. ze względu na prawa rodziców zmarłego cywilnie. Majątek ich, nie może być za winę dzieci, ani w całości, ani w części jakiejkolwiek konfiskowany, wyjąwszy, gdyby udział takowego na własność rodzice skazanemu na konfiskatę dziecku, za życia uczynili i jemu oddali (: art: 3 Post. z dnia 2/14 Kwietnia 1835 r.) Konfiskata zatem, odjąć może rodzicom tylko jedno prawo:- prawo do powrotu rzeczy dzieciom danej, jakie im służy w wypadku przewidzianym przez artykuł 747 Kod. Cy.

c. ze względu na prawa współmałżonka. Małżonkowi zmarłego cywilnie, zachowane są wszystkie służące mu prawa do majątku skonfiskowanego, tak, jak gdyby skazany umarł naturalnie i bez testamentu (: art 2. Posta-

nowie:

postanowienia z 2/14 Kwietnia 1835 r.) a wyrzeczona konfiskata na jednego z małżonków, nie dotyka w niczem praw drugiemu współ-małżonkowi, tak co do własnego jego majątku, jako i co do majątku współmałżonka na konfiskatę skazanego, bądź z przepisu prawa, bądź z zapisu umowy jemu służących (art. 4. tegoż Post.)

Pozostały więc małżonek, przychodzi do skonfiskowanego majątku, tak samo, jak do spadku, - i wykonywać może prawa, jakie mu umową przedślubną albo przepisami Kodexu Cywilnego są zapewnione. - Do alimentów nie ma prawa, wchodzi bowiem w używanie korzyści, spadkowych, daleko znaczniejszych. -

Przeciwnie zaś, wszelkie prawa skazanemu małżonkowi do majątku pozostałego małżonka służące, jak np: prawo zarządu i użytkowania - zapisy przedślubne, dożywocia lub zapisy na

wypa:

wypadek śmierci poczyniono - same zresztą prawo do spadku - całkowicie upadają, ze względu bowiem na majątek, pozostały małżonek uważa się tak jak gdyby skazanego współmałżonka rzeczywiście przeżył /: artykuł 7. tegoż Postanowienia :/-

Samo wszakże małżeństwo, jako Sakrament, nie przestaje istnieć - nie traci swego bytu, i nie przestaje pociągać opiekuńczych swych skutków na prawa dzieci, nawet po dniu wyrzeczonej konfiskaty zrodzone.-

d. ze względu na prawa dzieci

Dzieciom, w dniu wyrzeczonej konfiskaty zrodzonym lub poczętym, służą nietylko prawa stanu /: za winy bowiem rodziców nie są karanemi :/ ale nawet prawo do alimentów z majątku konfiskacie uległego. /: art 6. Post: z dnia 2/14 Kwietnia 1835 r. :/- Dzieci - po dniu wyrzeczonej konfiskaty poczęte, nie mają prawo stanu, ani prawa żądania rzeczonych alimentów.- w chwili

bowiem poczęcia, rodzice ich ani praw
stanu, ani ~~[illegible]~~ majątku rzeczonego
już nie posiadali. I te przecież
dzieci, jako w małżeństwie zrodzone,
są zarówno dziećmi prawemi; a
chociaż zarówno z dziećmi przed wy-
rzeczeniem konfiskaty poczętemi, po
zmarłym cywilnie dziedziczyć nie
mogą, dzieje się to, nie na skutek nie-
zdolności do brania spadku na
stronie dzieci, ale na skutek woli pra-
wodawcy, który zmarłego cywilnie
poczytał za niegodnego do przeno-
szenia majątku na kogo-kolwiek,
nawet na własne dzieci /: przyczy-
ną tego skutku jest l'indignité na
stronie Ojca, nie zaś l'incapacité
na stronie dzieci:/

Dzieci więc mają wszelkie pra-
wa dzieci, ale Ojciec na konfiskatę
skazany, nie ma praw Ojca, a na-
wet nie ma tej pociechy, by im swój
majątek mógł pozostawić. Dzieci
więc nie są dotknięte żadną nie-
zdolnością, nie przestają być w
związkach pokrewieństwa z kre-

wnymi

krewnemi Ojca - mogą brać spadek i po drugiem z rodziców i po wszystkich swoich krewnych - nawet z linii skazanego na konfiskatę idących. Po wstępnych sukcedyja łącznie ze stryjami swemi, wyobrażając /: wespół z rodzeństwem przed śmiercią cywilną ojca zrodzonem lub poczętem :/ dziecko spadkodawcy cywilnie zmarłe - po innych zaś krewnych sukcedyją w prawach własnych.

c. ze względu na prawa osób trzecich. Ustawy o konfiskacie uszanowały wszelkie prawa osób trzecich zakreślając czas do meldowania tych praw i udowodnienia takowych w drodze zwykłej Sądowej /: art: 2.5.8. i 9. Postanowienia z dn: 2/14 Kwietnia 1835 r.:/ - modyfikacyą tej ogólnej reguły, czytać można w art: 12. Postanowienia Rady Administracyjnej z d: 2/14 Kwietnia 1835 r.

X. Skazany na konfiskatę może używać wszystkich praw cywil

nych

cywilnych w obcym kraju - konfiskata bowiem nań wyrzeczona, nie ogarnęła majątku za granicą się znajdującego, - a decyzya stanowiąca konfiskatę względem wszystkich krajów obcych jest to <u>res inter alios acta quae aliis nec nocet nec prodest</u>. Dzieci więc zmarłego cywilnie, dziedziczą po nim majątek w obcym kraju F jak swój własny zaprowadzić mogą, gdyż majątek ten, ani za życia skazanego, ani po jego śmierci konfiskacie nie ulega.

F pozostały, - majątek ten do kraju

Oddział IIIci

Różnice między organizacyą śmierci cywilnej Kodexowej - a śmiercią cywilną teraźniejszą.

Wspomnieliśmy już, że ani organizacya śmierci cywilnej Kodexowej, ani organizacya śmierci cywilnej w kraju naszym z organizacyą tej śmierci u Rzymian, żadne-

go

żadnego podobieństwa nie mają; i rzeczywiście z praw Rzymskich powzięta została tylko główna idea śmierci cywilnej, nic zaś organizacya takowéj. -

Stanowisko Rzymskiego Ojca familii, prawa do stanu obywatela Rzymu ~~skiego~~ przywiązane, klassa niewolników obok klassy ludzi wolnych, są to instytucye już tylko historyi Rzymian sięgające - do których śmierć cywilna była zastosowana; i w których wyłącznie czerpała swe źródło. Żadne zatem nowe prawodawstwo organizacyi Rzymskiéj przyjąć i zastosować nie mogło. -

Inaczéj się przedstawia porównanie prawodawstwa francuzkiego z ustawami naszego kraju i organizacya śmierci cywilnéj, jakkolwiek w najżywotniejszych swych odcieniach i cechach zupełnie różna, podaje nam wszakże liczne w obudwu tych prawodawstwach podobieństwa.

Przypatrzmy się bliżéj tym różnicom i tym podobieństwom, - a naprzód prawodawstwa te, różnią się już w

samém

samej idei, jaką do śmierci cywilnej przywiązują. Śmierć cywilna jest karą i we Francyi i u nas, - we Francyi przecież jest karą sądową, jest skutkiem wykonania wyroku Sądowego, kiedy tymczasem u nas jest środkiem politycznym, publicznym skutkiem i następstwem wyrzeczonej konfiskaty.

To też przepisy o śmierci cywilnej we Francyi, wchodzą w skład prawa ogólnego i cywilnego i karnego; kiedy tymczasem u nas, nieprzestają być przepisami najbardziej wyjątkowemi, przepisami politycznemi. We Francyi stanowi o śmierci cywilnej Sąd, - w kraju naszym: Rząd - tam rzecz sama, jak każdy process może być przedmiotem dyskussyi. - u nas należy do rzędu tych praw panującego /: jura Majestatica :/, które żadnej dyskussyi w Sądach nie ulegają. -

To też we Francyi nadanie bytu fikcyi prawnej, zależy od wykonania zapadłego Wyroku, u nas wyrzeczenie konfiskaty, pociąga za sobą śmierć cywilną a wyrzeczenie to, czyli sama decyzya

odz

od stanu wyznańca jest zawisła.-
Różnica ta, pomiędzy kardynalną
zasadą śmierci cywilnej w obu kra-
jach, odbić się musiała w szczegóło-
wych jéj organizacyi przepisach i
skutkach. Zmarły cywilnie we Fran-
cyi tracąc prawa cywilne, zacho-
wuje przecież wszelkie prawa, które
się do jego bytu naturalnego odno-
szą - u nas traci wszelkie prawa
stanu - i wszelkie prawa cywilne, -
z wyjątkiem jedynie nie prawa żą-
dania i otrzymania alimentów,
ale tylko możności wzięcia dobro-
wolnie mu danych. We Francyi kon-
fiskata nie istnieje, to też majątek
w chwili śmierci cywilnej do ska-
zanego należący, przechodzi na je-
go spadkobierców <u>ab intestato</u>, kiedy
u nas majątek ten staje się własno-
ścią Skarbu. Przeciwnie zaś, mają-
tek pomiędzy datą śmierci cywil-
nej - a dniem śmierci rzeczywistej
przez zmarłego nabyty, przechodzi
we Francyi na Skarb nie tytułem
konfiskaty, ale tytułem spadku bez-

Dziedz

bezdziedzicznego) art: 768. Kod. Cyw: (kie.
dy u nas Skarb do takiego majątku
nie przychodzi.-
We Francyi, małżeństwo poczyty.
wane za kontrakt cywilny ustaje cy.
wilnie, kiedy u nas przeciwnie jako Sa.
krament do którego przywiązane są i
skutki cywilne, nietylko istnieć nie prze-
staje, ale nawet wszelkie prawa zostały
wyraźnie współmałżonkowi zachowa.
nemi i uszanowanemi. We Francyi
zmarły cywilnie, nie jest zdolny do za.
warcia małżeństwa,- u nas przeciwnie,
nie zdolnością tą wcale dotkniętym nie
został, a tem samem małżeństwo wy.
chodźca w epoce jego śmierci cywilnej
zawarte, jest ważnem - i wszelkie skut.
ki cywilne za sobą pociąga.- Podług
obudwu prawodawstw, dzieci zmar.
łego cywilnie, mają prawa dzieci pra.
wych, chociaż podług obudwu prawo.
dawstw zmarły cywilnie nie ma praw
Ojca.- W obudwu krajach dzieci nie tra.
cą związków pokrewieństwa z krewne.
mi obojga rodziców, i przychodzą do
spadku po krewnych nawet z linii zmar.

łego

3

zmarłego cywilnie idących.- obadwa bo-
wiem prawodawstwa zarówno uznały,
iż zmarły cywilnie, nie jest godzien prze-
nieść swego majątku na kogokolwiek
bądź, a nawet na własne swe dzieci,- za-
równo przecież nie dotknęły ich żadną
niezdolnością brania spadku.-

Podług obudwu prawodawstw,-
śmierć cywilna nie ma znaczenia
względem majątku w obcych położo-
nego krajach, ani nie przeszkadza
skazanemu używać w tych krajach,
praw cywilnych,- chociaż ratio legis
tego położenia, nie jest jedno i to sa-
mo.- i kiedy we Francyi reguła res
inter alios judicata..... to u nas re-
guła res inter alios acta ma swo-
je zastosowanie.-

Reszta, obadwa prawodawstwa
zgadzają się w punktach: odjęcia zmar-
łemu cywilnie prawo: przychodzenia
do spadku, rozporządzenia mająt-
kiem tak przez darowizny mię-
dzy żyjącemi, jak przez testamen-
ta,- ani otrzymywania czego kol-
wiek bądź pod tym tytułem- należenia

Do 3

do składu Opieki i Rady familijnej-
nej, -korzystania z praw do tejże O-
pieki przywiązanych. Obadwa też
prawodawstwa, czynią go niezdol-
nym do świadczenia czy to w Sądzie,
czy przy aktach urzędowych.-

Podług prawa francuzkiego, wolno
jest zmarłemu cywilnie działać w
Sądzie za pośrednictwem Kuratora
wyznaczonego przez Sąd, do którego
spór wytoczonym być ma. Postano-
wienie zaś z 2/14 Kwietnia 1835 r. za-
broniło zmarłemu cywilnie, przycho-
dzić do Sądu i z akcyą przeciwko
osobom trzecim i z obroną przeciw-
ko akcyi tych osób.-

ROZDZIAŁ V^ty

O SKUTKACH AMNESTYI CZYLI O PRAWACH WYCHODŹCÓW POLSKICH KTÓRZY POWRÓCILI DO KRAIU.

Oddział 1^szy

Text przepisów.

TREŚĆ

II. Postanowienie Rady Administracyjnéj z dnia $^{17}/_{29}$ Czerwca 1841 r.

III. Artykuł 151. Kodexu Kar głównych i poprawczych.

IV. Ukaz z dnia $\frac{25}{7}$ Kwietnia / Maja 1850 r.

V. Manifest z dnia $^{15}/_{27}$ Maja 1856 r.

VI. Redakcya postanowień Rady Administracyjnéj podających do wiadomości ogółu, o powrocie wychodźca do używania praw cywilnych.

I. Przywrócenie wychodźców Polskich do życia cywilnego, datować należy od Postanowienia Rady Administracyjnéj z dnia $^{16}/_{28}$ Lipca 1837 r., które nakazując wykreślenie ~~konfiskacyjnych~~ dwónastu osób z list imiennych, konfiskacyjnych wy- rzekło:

„Konfiskata ich majątków ze wszystkiemi skutkami ma być cofnięta, oprócz zamieszczonego pod numerem 11. Kazimierza Wojcickiego, którego tylko z listy wykreślić należy, a majątek jaki posiada ulega konfiskacie, a to na zasadzie reskryptu J. O. Xięcia

Na- 3

Namiestnika Królestwa, z powodu, że nie powrócił do kraju, w terminie oznaczonym, i że przebaczenie które otrzymał, jest jedynie osobistem.-

Następnie Postanowieniami Rady Administracyjnéj z d: 30 Czerwca / 12 Lipca 1839 r. i 22 Grudnia / 3 Stycznia 1839/40 r. Konstanty Wolicki i Hrabia Jan Władysław Bielinski przywróceni zostali do używania praw cywilnych.-

„W skutku udzielonego Panu ... / słowa tych Postanowień / ułaskawienia, oraz na przedstawienie Kommissyi Rządowéj Przychodów i Skarbu, stanowi co następuje:

art. 1. Pan ... na karę konfiskaty majątku skazany, powrócony zostaje do używania praw cywilnych w Królestwie Polskiem - bez zwrotu jednak majątku konfiskacie uległego -

art. 2. Wszystkie czynności cywilne, od daty ... przez Pana ... dopełnione, uważane

będą

będą za ważne, o ile z innego względu prawu nie są przeciwne, oraz o ile majątku konfiskacie ulegającego nie dotyczą."

II. Udzielane wychodźcom Polskim ułaskawienia, wymagały przepisów, mających ich stanowisko cywilne urządzać. Rada Administracyjna przeto, w dniu 17/29 Czerwca 1841 r. wydała Postanowienie w osnowie następującej:

„Uznawszy potrzebę oznaczyć prawo cywilne osób, które uległy śmierci cywilnej i karze konfiskaty majątku, następnie otrzymały przebaczenie z pozwoleniem powrotu do Królestwa i z pozwolenia takowego korzystały - na przedstawienie Kommissyi Rządowej Sprawiedliwości - oraz Przychodów i Skarbu postanowiła i stanowi:

Art 1. Ułaskawienia Najwyższe, dozwalające

powrotu

3

powrotu do Królestwa osobom, przeciw którym konfiskata majątku, decyzyami Rady Administracyjnéj nakazaną została, ogłaszane będą przez Dziennik praw i przez Gazetę Rządową, według dotychczasowego porządku. Jeżeli Najwyższa Łaska dotyczy osób, wyrokami Sądowemi na karę konfiskaty majątku skazanych, dostatecznem będzie ogłoszenie ułaskawienia w Gazecie Rządowéj i w Dziennikach Gubernialnych.-

Art 2. Wszystkie osoby ułaskawione, o jakich w artykule poprzedzającym jest mowa, używać będą praw cywilnych /: будутъ возвращаемы гражданскія права со дня ... :/ na przyszłość, od daty Najwyższéj decyzyi ułaskawienie stanowiącéj.-

Art. 3. Osoby pomienione, w skutek otrzymanego uła-

ułaskawienia, nie nabywają pod żadnym względem jakich bądź praw, tak do majątku już na rzecz Skarbu skonfiskowanego, jako i tego, który nie został jeszcze wyśledzony i przez Skarb zajęty.-

Art. 4. Natomiast majątek wszelkiego rodzaju nabyty przez ułaskawionego tytułem kupna, darowizny sukcessyi i t.p. po dniu, w którym otrzymał przebaczenie i wstąpił na nowo w używanie praw cywilnych ma być uważany za jego własność wyłączną i nietykalną.-

Art 5. Gdyby i majątek konfiskacie uległy, z woli Najwyższej był także powrócony ułaskawionemu, ten ostatni obejmuje go w takim stanie, w jakim znajdować się będzie w chwili dojścia do Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu Najwyższej decyzyi

decyzyi, bez możności roszczenia do Skarbu z tytułu jego zarządu pretensyi, i dopełnić winien wszelkich zobowiązań względem tegoż majątku ze strony Skarbu poprzednio zaciągniętych. Ułaskawiony, obowiązany będzie także w dobrach skonfiskowanych a sobie powróconych, jak również w dobrach przez Skarb niewyśledzonych, a przez siebie z łaski miłościwej **Najjaśniejszego Pana** objętych, urządzić włościan i zabezpieczyć ich prawa podług przepisów Postanowieniem **Najjaśniejszego Pana** z dnia 4/16 Października 1835 r. objętych.

Art 6. Wszelkie zobowiązania, które podług zasad postanowienia Rady Administracyjnej z dn. 2/14 Kwietnia 1835 r. z majątku konfiskacie uległego, mogą być poszukiwane

poszukiwane, o ileby z takowego majątku nie mogły być zaspokojone, mogą być dochodzone z innego majątku osoby ułaskawionej, czy to wczasie śmierci cywilnej, za granicą nabytego, czy też po otrzymaniu ułaskawienia nabytym być mogącego. – Wolno jej jednak w takim razie, użyć wszelkich środków obrony, prawem dozwolonych. –

Art 7. Gdyby Skarb Królestwa, na mocy artykułu 10. Postanowienia Rady Administracyjnej z dnia 2/14 Kwietnia 1835 r. rzekł się majątku skonfiskowanego, z powodu zobowiązań i długów, tenże majątek ciążących, w takim razie ułaskawiony, wróci do praw, jakie mu do tegoż majątku jako właścicielowi służyły, z możności działania przeciwko wierzycielom według przepisów obowiązującego prawa. –

Art 8.

Art 8. Zobowiązania, jakie ułaskawiony zaciągnąć mógł za granicą w czasie śmierci cywilnéj - o ile takowe majątku konfiskacie uległego nie dotyczą i nie sprzeciwiają się prawom, przez osoby trzecie w kraju ważnie nabytym, uważane będą od daty ułaskawienia, za zobowiązania prawne.

Art: 9. Co się tyczy szlachectwa, tytułów honorowych rang i orderów, przez ułaskawionego, przed ulegnięciem śmierci cywilnéj posiadanych, tenże, o tyle je po otrzymaniu przebaczenia zachowuje, o ile nastąpi na to Najwyższe Jego Cesarskiéj Mości zezwolenie; dla czego, przy każdem przedstawieniu do łaski osób, o których mowa, okoliczność ta powinna być przedstawiona do Najwyższéj decyzyi. -

Art: 10. Wykonanie niniejszego postanowienia, które w Dzienniku

praw

3

Praw ma być zawieszone, - Kommissyom Rządowym: Sprawiedliwości, oraz Przychodów i Skarbu, w czem do której należy jest polecenie". -

III. Skutki ułaskawienia, określił dokładniej artykuł 171. Kodexu Kar Głównych i Poprawczych stanowiąc:

„Ułaskawienie i darowanie kary, w żadnym wypadku nie zależy od Sądu. Jest ono wypływem Najwyższej Samodzierżącej Władzy, i może być jedynie dziełem, albo bezpośrednio objawionego Monarszego miłosierdzia, albo Władzy Namiestnikowi Królestwa Najwyżej w tym względzie udzielonej. Moc prawna i rozciągłość ułaskawienia, jako stanowiącego wyjątek od ogólnych przepisów, oznaczone są w tym samym Najwyższym Ukazie

lub

lub Postanowieniu Namiestnika przez które załagadza się los i położenie ułaskawionego, lub udziela się mu zupełne przebaczenie". -

IV. Taż sama Ustawa, w artykułach 339, 340 i 341. przepisała kary na tych, którzy wydaliwszy się z kraju nie wrócą na wezwania Rządu. - Ukaz, z dnia 25 Kwietnia / 7 Maja 1850 r. przepisy te rozwinął, i sposób postępowania prawnego wskazał. Ukaz ten, zaprowadził śmierć cywilną, różną od śmierci cywilnej wychodźców politycznych jaka ich na skutek wyrzeczonej konfiskaty dotykała; w artykule bowiem 12. wyrzekł, iż skutkiem cywilnym postanowień Sądu Kryminalnego będzie otwarcie spadku po osądzonym, tak jak po osobie rzeczywiście zmarłej. Jest to więc śmierć cywilna nakształt takiejże śmierci w Kodexie francuzkim opisanej - lecz konfiskata ani jej towarzyszy, ani jej bytu nie daje, - ani jej przyczyną nie jest. Mają:

tež

Majątek osadzonego przechodzi na jego spadkobierców.-

Powyższe prawo przekonywa nas, że w miarę ustawania przyczyn i względów politycznych - łagodniejsze zasady zastępowały przepisy po roku 1831. przeciwko osobom niewracającym do kraju wydane; że zaś materyała, nie wchodzi w zakres tego pisma, poprzestajemy na dosłownem zamieszczeniu rzeczonego Ukazu.-

„Zwracając uwagę /: są słowa Ukazu z dnia 25 Kwietnia / 7 Maja 1850 r. :/ iż wielu poddanych naszych z Królestwa Polskiego, opuszczając kraj swój potajemnie, lub pozostając za granicą dłużej nad termin w paszporcie zakreślony, trwonią tam swoje fundusze, obarczają długami pozostałe po nich majątki, i wyrzekają się tym sposobem wszelkich rodzinnych i ojczystych stosunków; zważając obok tego, iż podobne nadużycia w artykułach 340 i 341 Kodeksu

Kodexu Kar Głównych i Popraw-
czych, przewidziane, odwrócić bę-
dzie zdolne prawo, dokładnie o-
znaczające następstwa, jakim
ulegną osoby, które popełniwszy
takowe, nie stawią się na wezwa-
nie Rządu i uchybią przez
to obowiązkom winnego dlań
posłuszeństwa; na przedsta-
wienie Naszego Namiestni-
ka w Królestwie Polskiem,
postanowiliśmy i stanowiemy.

Art 1. W wypadkach artykułami
340 i 341. Kodexu przewidzianych,
właściwy Rząd Gubernialny,
a w Warszawie Ober-Policmaj-
ster Miasta: obowiązany jest
przedewszystkiem sprawdzić nie-
obecność osób, o których powzięto
wiadomość, że się z kraju samo-
wolnie wydaliły, lub za granicą
dłużej nad czas przez Rząd
dozwolony przebywają, tudzież
objaśniać wszelkie towarzyszą-
ce wydaleniu się okoliczności,
a to przez zarzadzenie za po-

średn:

pośrednictwem Władz Admi-
nistracyjno-Policyjnych, śledztwa,
najprzód w miejscu ich zamiesz-
kania, a następnie w całym kra-
ju. W tym celu Władze te ma-
ją obowiązek wezwać ich przez
Gazety i dzienniki Gubernial-
ne, do zgłoszenia się w naj-
bliższym Urzędzie Policyjnym
w ciągu sześciu tygodni. -
Art: 2. Upływ bezskuteczny
powyższego terminu, stanowić
będzie dowód nieobecności w kra-
ju poszukiwanych osób. Na-
stępnie przeto właściwy Rząd
Gubernialny, lub Ober-Polic-
majster, o tych, które po wydale-
niu się swojem za granicę po-
zostawiły - jakowe fundusze, do-
niesie Prokuratorowi przy Try-
bunale Cywilnym, i wezwie
go o zajęcie majątku nieobec-
nego w sekwestr, według pra-
widel w artykule 18 przepisa-
nych, - o tych zaś, które żadnych
nie posiadały funduszów, do-

niesie

donieść Prokuratorowi przy Sądzie Kryminalnym.-

Art. 3. Tak w pierwszym, jak i w drugim przypadku, kommunikowane być powinny Prokuratorowi, wszelkie dowody nieobecności poszukiwanej osoby stwierdzające.-

Art. 4. Władze żądające zajęcia w Sekwestr majątku nieobecnej osoby, powinny zarazem wskazywać, gdzie i jaki pozostał po niej majątek, niemniej donosić o każdem wykryć się następnie mogącym funduszu.- Prokurator zaś przy Trybunale Cywilnym, po zrobieniu z wszystkich wyszczególnionych powyżej dowodów, właściwego użytku, to jest po wyrzeczeniu i zaprowadzeniu przez Trybunał sekwestru, dowody te odeszle Prokuratorowi przy Sądzie Kryminalnym, dla dalszego na drodze karnej postąpienia.-

Art. 5. Sąd Kryminalny na wniosek Prokuratora i po rozpoznaniu przedstawionych przezeń dowodów,

naznaczy osobie przebywającej za granicą bez pozwolenia Rządu termin do powrotu, równie jak i u-sprawiedliwienia powodów dla których nie wróciła na pierwotne ogłoszenie Władzy, i takowe ogłosi w Gazecie Rządowej Królestwa i w pięciu pismach peryodycznych wydawanych w Cesarstwie, a mianowicie St. Petersburgu, Moskwie, Wilnie, Rydze i Odessie, - w szczególności zaś w tych, które wychodzą w językach francuzkim, niemieckim i polskim. -

Art. 6. Termin powyższy w miarę okoliczności towarzyszących wydaleniu się za granicę i odległości miejsca przebywania nieobecnych, - Sąd Kryminalny oznaczać może według swego uznania, dla wychodźców znajdujących się w Europie do miesięcy sześciu, - dla przebywających zaś w innych częściach świata - do roku jednego

Art. 7. Ogłoszenie terminu, uskutecz-

niać

uskuteczniać się powinno trzy-
krotnie w przerwach trzechtygo-
dniowych. Czas zakreślony do po-
wrotu, liczy się od daty ostatnie-
go wezwania.-

W każdem z takowych ogło-
szeń, zamieszczonem być powin-
no ostrzeżenie, że w razie nie
uległości i nie uczynienia za-
dość wezwaniu Rządu, nie u-
sprawiedliwiający się, ściągnie
na siebie skutki artykułami
340 i 341. Kodexu Kar Głównych
i Poprawczych, zagrożone.-

Art 8. Dowody prawne przeszkód
niedozwalających powrotu do
kraju, stanowią świadectwa
Posłów i Konsulów Naszych,
a gdyby tych nie było, - świa-
dectwa Władz miejscowych.
Również do usprawiedliwie-
nia służyć może legalny do-
wód podania, i nie dojścia do
swego przeznaczenia prośby,
o przedłużenie paszportu. Do-
wody te, przedstawiane być

mogą

mogą Sądowi osobiście, lub przez inne interessowane w tej mierze osoby, - lub nakoniec przesłane wprost prokuratorowi. -

Art. 9. Jeżeli wezwany wróci, a inne zarzuty polityczne, lub przestępstwa w artykułach 14 i 15. niniejszego Ukazu wyszczególnione, ciążyć go nie będą, - Sąd dalsze dochodzenie i wymierzenie kar artykułem 340 i 341 Kodexu przepisanych przetnie. Podobnież postąpi, jeżeli wezwany nie powróci do kraju, - lecz usprawiedliwienie za dostateczne przez Sąd uznane nadeszłe. -

Art. 10. Jeżeli nie powróci i usprawiedliwienia dostatecznego nie złoży, - Sąd wyda wyrok skazujący go na pozbawienie wszelkich praw i bezpowrotne z obrębu Państwa wygnanie, z zagrożeniem zesłania na osiedlenie w Syberyi, gdyby do kraju po prawomocności wyroku powrócił. -

Art. 11. Zapadły w pierwszej Instancyi wyrok przeciw nieobecnemu, i na wezwanie Sądu niestawającemu, ani usprawiedliwienia

nie

nie składającemu, ma być ogłoszony w Gazetach wychodzących w Warszawie, z zastrzeżeniem, że mu służy jeszcze trzechmiesięczny termin do usprawiedliwienia się a tem samem i do odwołania się do Sądu wyższego, w której to drodze, zasady usprawiedliwiające jego nieobecność, przez Sąd wyższej Instancyi przyjęte być mogą.

Po upływie tego terminu, gdy skazany nie wróci, ani usprawiedliwienia się stosownego nie złoży, wyrok z Urzędu w drodze rewizyi przedstawia się pod rozpoznanie Sądu Appellacyjnego i X° Departamentu Rządzącego Senatu, a nadto co do szlachty, przedstawia się jeszcze pod Nasze zatwierdzenie.

Art. 12. Skutki cywilne postanowień Sądu Kryminalnego będą:

a. w przypadkach artykułem 9.m przewidzianych. ustanie sekwestru.

b. w przypadkach artykułu 10.°

odwrócić

otwarcie spadku, tak jak po osobie rzeczywiście zmarłej.-

Tak w pierwszym jednakże, jak i w drugim przypadku, jeżeliby śledztwo policyjne wykazało, że osoba przedmiotem sprawy będąca, przebyła granicę pokryjomu lub punktem zakazanym, albo że przetrzymała paszport nad termin, ulegać ona za to będzie oddzielnie karze fiskalnej: podług zasad przepisami Skarbowemi wskazanych.-

Art. 13. Postanowieniem niniejszem, nie ubliża się bynajmniej, ani traktatom zawartym z Cesarstwem Austryjackiem i Królestwem Pruskiem, o przebywaniu granicy poddanych różnorządowych, ani przepisom stanowiącym prawidła o kommunikacyi mieszkańców pogranicznych.

Art. 14 Samo z siebie wypływa, iż rozporządzenia niniejszem ukazem objęte, nie mogą się ściągać do mieszkańców Królestwa przebywających w guberniach i prowin-

cyach

prowincyach Rossyjskich, jako w granicach jednego i tegoż samego Państwa. Także nie dotyczą osób z powodów politycznych z kraju zbiegłych, względem których pozostają w swej mocy przepisy Kodexu Kar Głównych i Poprawczych, a mianowicie: artykułu 267. tudzież postanowienia przez Nas lub Namiestnika Naszego i Radę Administracyjną wydane.-

Nie dotyczą wreszcie i zbiegów wojskowych,- względem których istnieją oddzielne zawarte między rządami kartele.-

Art 15. Gdyby osoba nieobecna w kraju oskarżoną nadto była o czyny, które Kodex Kar Głównych i Poprawczych za przestępstwo uważa, wtedy oprócz zastosowania do niej przepisów niniejszego Ukazu, pociągniętą być ma oddzielnie do kary tymże Kodexem postanowionej.-

Art: 16. Wyrzeczony przez Trybunał Cy-

Cywilny sekwestr, trwać ma aż do czasu upłynienia terminu do powrotu oznaczonego, i ostatecznego przez Sądy zawyrokowania względem osoby zbiegłej.-

Art. 17. Sekwestr wszakże w ciągu trwania pomienionego terminu ustaje, jeżeli właściciel majątku do kraju powróci, lub jeżeli na dalsze swe za granicą przemieszkiwanie, szczególne zezwolenie Rządu otrzyma.-

Art. 18. Ustanowienie sekwestru, następuje w sposób prawem Cywilnym, tudzież postanowieniem Rady Administracyjnej z dnia 30 Stycznia / 11 Lutego 1842 r. wskazany,- i w tym celu Prokurator przy Trybunale Cywilnym po otrzymaniu od Władzy Policyjnej dowodów nieobecności osoby poszukiwanej, przedsięweźmie właściwe środki, względem mianowania Kuratora majątku po tejże osobie pozostałego.-

Art.

Art: 19. Takim Kuratorem, nie może być mianowany współ-małżonek, tudzież krewni jego w linii prostéj, tak wstępnéj jak i zstępnéj.

Art: 20. Wyrok Sądu Kryminalnego z poświadczeniem prawomocności, przesłanym zostanie Prokuratorowi przy Trybunale Cywilnym, który Kuratorowi majątek pod sekwestrem zostający, komu należy wydać poleci.-

Kurator w przypadkach artykułu 9º majątek właścicielowi odda, a w przypadkach artykułu 10º

a. co do majątku nieruchomego, postępowanie spadkowe ogłosi.

b. co do majątku ruchomego, zapozwie po odbiór massy.

1º Sukcessorów wiadomych przez pozwy-

a

2º Sukcessorów niewiadomych przez pisma publiczne.-

Art: 21 Skutki wyroku, tak co do ustania sekwestru, a przejścia majątku

sukcessorów, jakoteż co do zagrożenia kary na przypadek samowolnego powrotu do Królestwa, liczą się od daty wyroku X^o Departamentu Rządzącego Senatu; a w razach, w których przedstawiany jest wyrok pod Nasze zatwierdzenie, od daty Naszego Ukazu.

Art. 22. Nieważnemi są wszelkie akta, zeznane przez osobę w kraju nieobecną, co do majątku jéj od daty pierwszego wezwania artykułem 5^m rozporządzonego.

Art. 23. Kurator, pod którego zarząd majątek przechodzi, upoważnionym i obowiązanym jest bezzwłocznie podać do ksiąg hypotecznych nieruchomości lub kapitałów z praw hypotecznych, do nieobecnego należących, ostrzeżenie o rozciągniętym na majątku jego sekwestrze.

Tenże Kurator, zaraz po jego

miano-

mianowanim, wszelki majątek w Królestwie znajdujący się i sobie wskazany, pod administracyą zajmie, inwentarz spisze, fundusze zabezpieczy, lub sądownie ich dochodzi, i na wszelkie poszukiwania sądowe odpowiada.-

Jeżeli sekwestr dłużej jak rok potrwa, Kurator roczne rachunki prokuratorowi składa, wiadomych i domniemanych Sukcessorów, o rezultacie rachunków zawiadamia.-

Monitowanie składanych rachunków do Sukcessorów domniemanych, a rozpoznanie wyniknąć mogących sporów, do Sądów należy.-

Art: 24. Kurator, ma prawo żądać za swój zarząd stosownego z majątku osoby nieobecnej wynagrodzenia, które w miarę jego zatrudnień i gorliwości o dobro massy, wynosić może rocznie 3. do 10. od sta, w stosunku do czystego dochodu z ma-

z majątku pod zarządem jego zostającego, nie licząc mogącego mu się należeć zwrotu gotowych wydatków.

Żądanie takie należycie usprawiedliwione, będzie wniesione przez Kuratora do Trybunału, który go mianował i rozpoznane przez tenże Trybunał, po wysłuchaniu Rossyjskiego Prokuratora.

Art. 25. Dochody z majątku nieobecnego zbierane, po opłaceniu długów i wszelkich niezbędnych wydatków, jakich zarząd takowym majątkiem wymagać będzie, tudzież po wyznaczeniu z nich funduszu na przyzwoite utrzymanie żony i dzieci w Królestwie lub Cesarstwie przebywających, potrzebnego, składane być mają do Banku polskiego, jak tylko summa rubl: sr: 30. po zaspokojeniu wzmiankowanych potrzeb, zebraną zostanie. -

Art: 26. Przeznaczyć się mający w myśl poprzedzającego artykułu

funduz

fundusz na utrzymanie familii nieobecnego, - nie może przenosić połowy jego dochodów, jeżeli w państwie znajduje się żona jego i dzieci, czwartéj zaś części, jeżeli znajduje się sama tylko żona, lub same dzieci. -

Wszakże przepis ten ściąga się tylko do przypadków, w których czysty dochód z majątku przechodzi 750. rub. sr. Jeżeli zaś dochody summy téj nie przenoszą, w takim razie na prośbę familii, może być przeznaczone na jéj utrzymanie i więcéj nad połowę lub czwartą część, może być nawet cały dochód przeznaczony, lecz to za otrzymaniem na to szczególnego upoważnienia Naszego Namiestnika w Królestwie. -

Art: 27. Bliższy nadzór nad Kuratorami majątku osób w kraju nieobecnych, wykonywać będą Prokuratorowie przy Trybunałach Cywilnych. -

Kuratorowie zdawać będą corocz-
nie tymże Prokuratorom sprawę
o stanie majątku tychże osób, z
wyjątkiem summ w Ban-
ku złożonych.-

Art: 28. Rządy Gubernialne, a w War-
szawie Ober-policmajster wspie-
rać będą tak Prokuratorów jako
i Kuratorów w ścisłym wypeł-
nianiu przepisów niniejszych,
w szczególności zaś, obowiąz-
kiem ich jest:

1º Przestrzegać powrotu w
czasie należytym osób znaj-
dujących się za granicą
i dopilnować ustanowie-
nia nad ich majątkiem
Kuratora, gdy tego zajdzie
potrzeba.-

2º Przedstawiać Prokuratorom
jeżeli tego potrzeba, osoby
zdolne do przyjęcia obo-
wiązków Kuratora.-

Art: 29. Przepisy powyższe prócz Art. 26.
dotyczącego się nieobecności
samych mężczyzn, stosują się

do
3

do osób tak płci mężkiej, jako i żeńskiej
Co do nieletnich pod Władzą rodziciel-
ską lub Opiekuńczą zostających, stosuje
się dopiero do czasu dojścia ich do pełno
letności, to jest od dnia, w którym lat
21. wieku swego ukończą.-

Art. 30. Jeżeli nieobecny, będąc stałym mieszkańcem Królestwa, posiada również majątek i w Cesarstwie, Prokurator przy Trybunale Cywilnym, zaraz za powzięciem o tem bądź to od Władz Policyjno Administracyjnych, bądź od Kuratora wiadomości, przedstawia takową Kommissyi Rządowej Spraw Wewnętrznych i Duchownych, przy dołączeniu w odpisie wierzytelnym przez Prezesa Trybunału poświadczonym, wszelkich dowodów, samowolnego pobytu jego za granicą dotyczących, a to dla postąpienia z tymże majątkiem wedle przepisów w Cesarstwie obowiązujących.-

Art. 31. Wykonanie niniejszego Po-

Stano-

postanowienia, które w Dzienniku praw mabyć zamieszczone, Naszemu Namiestnikowi w Królestwie polecamy"

V. Taki był stan naszego prawodawstwa, w chwili w której Najjaśniejszy Pan, najłaskawiej raczył wyrzec, owe na wstępie zacytowane Monarsze słowa: **L'APPORTE L'OUBLI DU PASSE**; - taki był stan naszego prawodawstwa, w dniu, w którym Gazeta Rządowa, podając do wiadomości Kraju i Europy wiadomość o postanowieniu Jego Cesarsko Królewskiej Mości względem Wychodźców wydanem, zaraz w numerze 125. zamieściła Najmiłościwszy Manifest daty 15/27 Maja 1856 r. w słowach:

„My Alexander IIgi Cesarz i Samowładca Wszech Rossyi Król Polski etc. etc. etc.

Liczne prośby o dozwolenie powrotu do kraju z wynurzeniem żalu za

chwilowe

chwilowe obłąkanie, i gotowości zdania się na wolę Rządu, zanoszone przez osoby, które samowolnie opuściły Królestwo Polskie, świadczą, że wielu z pomiędzy wychodźców, a szczególnie ci, którzy opuścili kraj po rokoszu, wstrzymują się z podaniem podobnych próśb, jedynie w niepewności o przyszły ich los w kraju.

Puszczając w niepamięć przeszłe ich błędy, i upoważniwszy Missye Nasze przy Dworach zagranicznych, do przyjmowania od okazujących szczery żal próśb o dozwolenie powrotu do kraju, celem przedstawienia takowych przez Namiestnika Naszego do ostatecznej Naszej decyzyi,

Rozkazujemy:

1. Wszystkich tych, którzy rzeczone pozwolenie powrotu do Królestwa Polskiego otrzymają, uwalniać od wszelkich poszukiwań za czas przeszły i od sądowego

pod-

pod względem politycznym cho-
dzenia.-

2º Od chwili przybycia do kraju i ponowienia przysięgi homagial-
nej, przywrócić im wszystkim u-
żywanie praw stosownie do ich stanu,- i

3º Tym zaś, których postępowanie od chwili powrotu w ciągu lat trzech będzie nienaganne, przyznawać prawo wstąpienia do służby cy-
wilnej w miarę zdolności, ażeby mając możność stać się pożytecz-
nemi, mogli zarazem dać do-
wód szczerości uczuć swoich.

Wszakże Łaska ta Nasza Monarsza, którą świadczymy dla okazujących szczery żal, nie rozciąga się na tych wychodźców, którzy postępowaniem swojem dowiedli lub dowodzą ciągłej nie-
nawiści do Rządu Naszego.-"

Manifest ten, zmienił na korzyść wszystkich wychodźców do kraju po-
wróconych, dotychczasowe przepisy po-
stanowieniem Rady Administra-

cyjnej po

Administracyjnéj z dnia 7/29 Czerwca 1841 r., objęte, - wyłącznie też w Manifeście tym:

„ jako wypływie i Najwyż-
„ széj Władzy i Monarchego
„ miłosierdzia (art: 171. Kod. Kar
Głównych i Poprawczych")

szukać odtąd należy reguł, urządzających los, prawa i stosunki Wychodźców.-

VI. Rada Administracyjna podając do wiadomości ogółu - o przywróceniu wychodźców do życia cywilnego, - przyjęta redakcyą, wskazującą wyraźnie, jakie to następstwa konfiskaty i z jakiéj epoki, zniesionemi nie zostały. Postanowienia Rady Administracyjnéj, w tym przedmiocie, redagowane są, jak następuje:

„ N. N. postanowieniem Rady
„ Administracyjnéj z dnia . . .
„ na konfiskatę majątku skazany, wraca do używania praw
„ cywilnych od dnia . . . jako
„ daty Najwyżéj udzielonego
„ mu ułaskawienia. Majątek,

jakiby

„ jakiby od téj daty stał się jego wła-
„ snością, nie ulega już konfiska-
„ cie, której skutki rozciągają się
„ tylko do funduszów wykrytych
„ lub wykryć się jeszcze mogą-
„ cych, jakie tenże N. N. - przed
„ datą wyrzeczenia konfi-
„ skaty posiadał, lub też na nie-
„ go PO TĘ DATĘ, jakimbądź
„ prawem przypadają"

Rozbiór znaczenia prawnego, powyż-
széj redakcyi, wchodzi w zakres następującego rozdziału. -

Oddział IIgi

O skutkach amnestyi.

„L'ostracisme doit être
examiné par les regles de la
loi politique, et non par les reg-
les de la loi civile" (: Montesquieu de l'esprit de lois.
Księga XXVI rozd: (18.)

§ I. O skutkach amnestyi na przyszłość:

~ Treść ~

I. Ułaskawiony wraca do wszystkich swoich

prawo

praw na przyszłość

II. Ułaskawieni, wracają do życia cywilnego - nie zaś w nowe wchodzą życie: letarg cywilny.-

1.º Żadnemu zaprzeczeniu ulegać nie może że zmarły cywilnie po uzyskaniu ułaskawienia, wraca do wszelkich swych praw tak politycznych jak cywilnych. Tak bowiem stanowi najmiłościwszy Manifest z dnia 15/27 Maja 1856 roku,- takiego znaczenia istniał przepis artykułu 2.º postanowienia Rady Administracyjnej z dnia 17/29 Czerwca 1841 roku - w podobny sposób objaśniła nam rozciągłość łaski Monarszej sama Władza.

Wracający przeto do kraju wygnaniec, spotyka się z zupełnem przebaczeniem i zapomnieniem przeszłości, i wraca do takich samych praw, jakie mu służyły w chwili jego śmierci cywilnej.- A więc Ojciec wraca do opieki nad swemi dziećmi, i służą

mu

3

mu znowu wszelkie nad niemi prawa, a pomiędzy temi, ważne prawo użytkowania z ich majątku podczas ich nieletności. A więc może wraca do wszystkich praw męża, a tem samem i do prawa użytkowania jakie mu służy na majątku żony; a więc przywrócony do życia cywilnego, może nabywać majątek, takowy zbywać, obciążać, może czynić testamenta, przyjmować dary, należeć do składu Rad familijnych, działać w Sądzie i td.
Słowem, wszelka niezdolność zmarłego cywilnie, bezwarunkowo ustaje i znika. –

Powrót do życia cywilnego, datuje się: dla osób wracających do poddaństwa Polskiego, od dnia uzyskania przez nich amnestyi – Dla osób przybywających do Królestwa w charakterze cudzoziemców za paszportami zagranicznemi, od dnia udzielenia im pozwolenia na wjazd do Kraju. W ostatni przez sam fakt przybycia do Królestwa, za wiedzą i pozwoleniem

Rządu

Rządu wracają do całości praw cywil.
nych i z dniem uzyskania rzeczone.
go pozwolenia, zaczynają korzystać
z dobrodziejstw objętych Manife.
stem z roku 1856.-

II. Zauważyć należy, że przybywa.
jący wygnaniec, czy to w skutek
amnestyi, czy na mocy pozwolenia
na wjazd do kraju w charakterze cu.
dzoziemca, wraca do życia cywil.
nego, nie zaś życie to na nowo za.
czyna. Tak stanowił artykuł 29ᵗʸ
Postanowienia Rady Administra.
cyjnej z dnia 17/29 Czerwca 1841 r. /: w
texcie Rossyjskim :/ - taka myśl
przebija się z osnowy Manifestu
z roku 1856.- taką redakcyą przedsta.
wiają nam Postanowienia przez
które Rada Administracyjna ka.
żdą specyalną amnestyą do wiado.
mości ogółu podaje - a co najważniej.
sza, przeciwne tłumaczenie, nie od.
powiadałoby ani zamiarowi pra.
wodawcy, ani wielkości idei przeba.
czenia i zapomnienia, którą kraj

przyjął za cześć i wdzięczność z ust Samego Monarchy.-

A więc dzisiejsze prawodawstwo, zapewnia wychodźcom kontynuacyę tego samego życia cywilnego, jakie dla nich istniało przed wypadkami z roku 1831., wracających do kraju uważa, za te same osoby cywilne co przedtem- przywraca je bowiem do bytu, nie zaś nowem darzy je życiem. A więc skutkiem Najmiłościwszego przebaczenia, zmarły cywilnie nie rodzi się /: w znaczeniu cywilnem:/ ale przebudza ze snu, i wraca do dawnego swego życia.-

Takie zapatrywanie się prawodawcy, na stanowisko każdego byłego Wychodźca, jest najwyższego znaczenia prawnego: dotychczasowy bowiem jego stan śmierci cywilnej, nie jest już śmiercią cywilną,- ani zatę śmierć poczytywanym być może, ale raczej był to długoletni sen, długoletni letarg cywilny.

Jak śmierć rzeczywista jest kresem życia ludzkiego, tak samo śmierć cy-

cywilna

cywilna, jest końcem życia cywilnego.- kto więc do życia wróconym być może, ten nie był dotknięty śmiercią rzeczywistą, ale pozorną; nikt bowiem nie ma podwójnego życia naturalnego,- nikt też nie może mieć podwójnego życia cywilnego.-

Stan Wychodźców Polskich, przedstawia nam wszelkie warunki tej śmierci pozornej, tego letargu cywilnego. Był to stan niebezpieczny zapewne, i jak nie często znachodzi się lekarz coby chorego z naturalnego letargu przebudzić umiał, tak samo ćwierć wieku dla polskich wychodźców ubiegać musiało, za nim się przebudzenia z letargu cywilnego doczekać ~~nie~~ mogli.-

To też historya, imiona takich lekarzy do późnej potomności podaje, ich czyny złotemi zapisuje głoskami, i buduje najtrwalsze pomniki, z serc i uczuć wdzięczności.-

Najmiłościwiej Panujący nam Monarcha, darząc Wychodźców całkowitem przebaczeniem, przebudził

ich

ich z takiego długoletniego cywilnego letargu; zostały więc dla nich skutki śmierci cywilnej tak na przyszłość, jak za przeszłość i jedynem następstwem tego cywilnego letargu, jest utrata skonfiskowanego im majątku. -

§ 2. O skutkach amnestyi na przeszłość.

Treść

I. Majątek skonfiskowany, nie ulega zwrotowi - co ulega konfiskacie. -

II. Czy wracający wychodźiec, ma prawo żądać wydania sobie schedy ze spadku otwartego dlań po dniu wyrzeczonéj konfiskaty, lecz przed dniem udzielonego mu ułaskawienia, - majątku, który konfiskacie nigdy nie ulegał. -

III. Tytuł żądania tego udziału, utraconymi być może. -

a. przez przedawnienie 30. letnie

b. przez przelew spadku w ręce trzecie

IV. Utrata procentów i wszelkich dochodów.

1°

1° Wyprowadziliśmy wniosek, iż jedynem następstwem letargu cywilnego, z którego wychodzcy Polscy przebudzeni zostali, jest utrata skonfiskowanego im majątku. –

Nad ideą tą ściśléj zastanowić się należy, skoro ona stanowić musi główną zasadę na któréj się opiera rozciągłość praw cywilnych ułaskawionego wychodźca.

I rzeczywiście musi to być prawdą niemylną, że jedynym śladem letargu cywilnego jest tylko zatrzymanie na własność Skarbu majątku skonfiskowanego, skoro Najjaśniejszy Pan raczył Najmiłościwiéj puścić w zupełną niepamięć przeszłość, a Rada Administracyjna, podając do wiadomości ogółu, imię każdego wychodźca, który ułaskawionym zostaje, jako wyjątek od ogólnéj reguły stanowi:

„ iż skutki konfiskaty rozciągają się tylko do funduszów
„ wykrytych, lub wykryć się
„ jeszcze mogących, jakie też
„ N. N. przed datą wyrzeczenia
„ konfiskaty posiadał, lub też na
„ niego po tę datę, jakim bądź

prawem

prawem przypadają".

Nie do nas należy wglądać w tajnik przyszłości, ale nauka prawa posiwiadczyć musi, iż gdyby kiedykolwiek, wskutek szczególnej łaski Monarszej, majątek skonfiskowany został ex wychodzcy Polskiemu powróconym, - że wówczas, nie ostoi się przy żaden skutek owego cywilnego letargu - że przywrócony do skonfiskowanego majątku, uważanym będzie, jak gdyby konfiskacie wcale nie ulegał, i nigdy śmiercią cywilną nie był zagrożonym. -

A więc utrata skonfiskowanego majątku jest jedynym skutkiem cywilnego letargu. -

Konfiskata pozostaje w swej mocy, do dnia jej wyrzeczenia, nie zaś do dnia ułaskawienia. Majątek zatem taki, jaki należał do wychodźca, w chwili wyrzeczonej konfiskaty, nie przestaje być własnością Skarbu. - Co należy uważać za fundusze wykryć się mogące, o których wspominają postanowienia Rady? pytanie to rozstrzygnąć należy w sposób pod N^{m} III. Rozdziału IV oddziału II podany. To

co wychodźca posiadał w chwili wyrzeczonej konfiskaty, lub do czego w owej już chwili miał tytuł prawny - to ulegało konfiskacie, i to jeszcze dziś przechodzi na rzecz Skarbu.

Przeciwnie zaś żadne z praw, których tytuł otwierał się dla wygnańca, po dniu wyrzeczonej konfiskaty, już w myśl wyraźnej litery postanowień Rady Administracyjnej, nie przechodzi na rzecz Skarbu.-

II. U kresu tej pracy, przychodzi nam rozebrać ważne pytanie - czy wracający do kraju wychodźca, ma prawo zażądać wydania schedy ze spadku, otwartego dlań po dniu wyrzeczonej konfiskaty, lecz przed dniem udzielonego mu ułaskawienia? Wiadomo bowiem że Skarb do tego rodzaju spadków nie przychodził i nie przychodzi, że z powodu niezdolności do brania spadku, jaka w chwili otwarcia tegoż spadku towarzyszyła każdemu wychodźcy - udział jego przechodził w posiadanie innych spadkobierców, lub osób przez spadkodawcę obdarowanych.-

Pytanie

Pytanie to, dla wracających wychodźców jest najwyższego znaczenia, skoro streszcza cały interess rozbieranego przez nas przedmiotu, i będzie zapewne jedynem, jakie w materyi téj przed kratki sądowe wywołanem zostanie.

Pytanie to, na pozór - ale tylko na pozór; wydaje się być trudnem, a trudność tę sprowadza już to /: jak się najczęściéj zdarza :/ nie trafne postawienie kwestyi spornéj, - już zresztą, sam przepis Art: 725. Kodexu Cywilnego. -

I rzeczywiście, potrzeba często dojrzałéj znajomości ustaw i stosunków ludzkich, ażeby w danym sporze, obok pomiędzy sobą sprzecznych na pozór artykułów prawa, umieć kwestyą sporną, właściwie postawić. Właściwe postawienie kwestyi, prowadzi zawsze do właściwéj i niemylnéj decyzyi - cała więc trudność leży w znalezieniu téj kwestyi. -

Artykuł 725. Kodexu Cyw: stanowi:

„ ażeby przychodzić do spadku, potrzeba koniecznie istnieć w chwili otwarcia tego spadku -

Tak

Tak więc są niezdolnemi do dziedziczenia:

1° ten, kto w chwili otwarcia spadku nie był poczętym;

2° dziecię, które nie żywe na świat przyszło.

3° ten, kto jest zmarłym cywilnie.

Zdawać by się więc mogło, iż gdy wychodziec w dniu otwarcia spadku, zostawał pod skutkami konfiskaty i śmierci cywilnej, a tem samem był w używaniu swych praw przeszkodzonym, i do tegóż spadku nie przychodził, że więc nawet po powrocie do kraju o wydanie swej schedy upomnieć się nie może.-

Bliższy wszakże rozbiór przedmiotu i gruntowne zgłębienie Ustaw naszego kraju, przekona,- że Artykuł 725. Kodexu Cywilnego do kwestyi tej zastosowania nie znajduje;- że powrócony do życia cywilnego wygnaniec, przywróconym został i do praw dziedziczenia w spadkach po dniu wyrzeczonej konfiskaty, lecz przed datą jego ułaskawienia otwartych. Do takiego

zaś

zaś rozwiązania kwestyi, upoważnia nas i wyraźna litera, i duch Ustaw naszego kraju.-

Zacznijmy od litery prawa, która gdy jest wyraźną, jasną, niewątpliwą;- przeciwnego tłomaczenia nie dopuszcza.- A naprzód, gdzież litery tej szukać należy: czy w Kodexie Cywilnym, czy w Ustawach publicznych, wyjątkowych?

Spotykamy się przeto z trudnością jak postawić kwestyą sporną? I rzeczywiście, gdybyśmy się pytali czy wychodźca jako przez śmierć cywilną przeszkodzony, zdolnym był do brania spadku, przepis artykułu 725. Kodexu Cywilnego, dostarczył by nam właściwej odpowiedzi. Lecz gdy stawimy pytanie w sposób właściwszy: czy niezdolność do osoby wychodźca przywiązana, nie przestaje istnieć nawet po jego ułaskawieniu,- i czy samo ułaskawienie oddziaływa tu wstecz na przeszłość lub nie?; wtedy już w Artykule 725 ani w żadnym innym artykule Kodexu odpowiedzi

nie

nie znajdziemy, ale jej szukać musimy w tych samych ustawach, które utworzyły niezdolność, które uczyniły winę wina, karę-karą; które następnie i winie przebaczyły-i karę umorzyły.-

Po innej drodze postępując, nie można by dojść do prawdziwego rozwiązania kwestyi, która zależy.

nie od zbadania, czy wygnaniec w dniu otwarcia spadku był wyłączonym od udziału w tymże spadku;-

ale przeciwnie, od zadecydowania:

czyli niezdolność-a raczej przeszkadzania spadku w chwili otwarcia tegoż spadku przez prawo publiczne, przez Ustawy najbardziej wyjątkowe utworzona, nie została zniesiona przez tejże samej natury późniejsze prawa?

był bowiem prawa przychodzenia do spadku, zależy nie od przepisu stanowiącego:

„iż nie zdolny jest niezdolnym" - ale przeciwnie-od przepisu mającego

nauczyi:

„czy powołany do spadku, jest jeszcze niezdolnym".-

Czyli innemi słowy:- nie reguła artykułu 725. Kodexu Cywilnego odsuwająca od spadku osobę do dziedziczenia niezdolną- ale kwestya zdolności, lub niezdolności tejże osoby, jest kwestyą w przedmiocie tym dominującą.- Gdy zaś niezdolność tę i jéj przywrócenie, urządziło właśnie, owo publiczne a najbardziéj wyjątkowe prawodawstwo, do tego zatem prawodawstwa wyjątkowego, uciekać się tu należy.-

A więc litery prawa szukać należy nie w Kodexie Cywilnym, ale w ustawach publicznych- a regułę tę podają nam, wyprowadzone przez nas w Rozdziale IV. dwa pewniki:

1: że konfiskata i wszelkie jéj skutki, jako środek czysto polityczny.- należą do prawa publicznego, nie zaś cywilnego;- że chociaż prawo publicz-

nie

publiczne dominuje nad prze-
pisami prawa cywilnego,
niemniej przecież jest pra-
wem wyjątkowem, ani do za-
sad prawa ogólnego, ani do
interessów pomiędzy osobami
prywatnemi, naginać się
niedającemi.-

2º że śmierć cywilna, jest tyl-
ko jednym ze skutków kon-
fiskaty, i stanowi accessorium
tej konfiskaty.-

Regułę powyższą, podaje nam jeszcze
wyraźny przepis artykułu 17. Kodexu
Kar Głównych i Poprawczych w sło-
wach:

„moc prawna i rozciągłość
ułaskawienia, jako stanowiące
go wyjątek od ogólnych przepi-
sów, oznaczone są w tym sa-
mym Najwyższym Ukazie
lub Postanowieniu, przez które
złagodza się los i położenie uła-
skawionego, lub udziela się mu
zupełne „przebaczenie"

Czy zatem ułaskawienie Wychodźców

Polskich

Polskich oddziaływa wstecz na przeszłość do daty wyrzeczenia konfiskaty licząc z tym skutkiem: iż owa przeszkoda brania spadku znika - i tytuł do udziału spadkowego otwiera?

Poważamy się mniemać iż wyraźna litera prawa, niedopuszcza tu odpowiedzi przeczącej: Najjaśniejszy Pan w Manifeście swym z dnia 15/27 Maja 1856 r. Najmiłościwiej raczył wyrzec:

„iż puszcza w niepamięć przeszłe błędy Wychodźców"-

„iż rozkazuje uwolnić ich za czas przeszły, od wszelkich poszukiwań, i od sądowego pod względem politycznym dochodzenia"

Zaś Rada Administracyjna wyraźnie postanowiła:

„iż skutki konfiskaty, rozciągają się tylko do funduszów wykrytych, lub wykryć się jeszcze mogących, jakie wychodźca przed datą wyrzeczenia konfiskaty posiadał, - lub też na niego po tej dacie, jakim bądź prawem przypadają"

Rozciągłość przeto Najmiłościw-

Najmiłościwszego ułaskawienia Wychodźców Polskich, jasno i wyraźnie podaną została w samym Akcie JNo. Wiarościej łaski i w Postanowieniach Rady Administracyjnej, które Akt ten uzupełniają i objaśniają; - kiedy bowiem śmierć cywilna była tylko skutkiem konfiskaty, - a konfiskata zachowała swą moc tylko na przeszłości do daty jéj wyrzeczenia, - nie zaś na przyszłości po téj dacie; kiedy od téj daty żadne skutki konfiskaty się nie ostały, nie mogła się ostać i śmierć cywilna, a tem samem zniesioną została /: od téjże daty licząc :/ jedyna przeszkoda przychodzenia do spadku i brania w nim udziału. -

Śmierć cywilna bowiem, jako accessorium konfiskaty, nie mogła przetrwać dłużéj od saméj konfiskaty, ale za jéj losem iść musi, a to podług odwieczuéj reguły prawnéj: accessorium sequitur suum principale.

Istniała więc przeszkoda, ale przeszkoda ta była przemijającą, tymczasową, i znikła całkowicie, dla każdego

wracającego do kraju wygnańca, a znikneła ze skutkiem wstecznym:- tak bowiem rozciągła jest łaska Monarsza.

I rzeczywiście, nie można tu dopuścić innego rezultatu; jak bowiem postanowienie Rady Administracyjnéj z roku 1835. zaprowadziło ideę śmierci cywilnéj, czyniąc z niéj że tak powiemy cień na osobę wychodźca i jego zdolność cywilną, przez samą konfiskatę rzucony, tak samo późniejsze tejże samej natury politycznéj, publicznéj. Ustawy,- znoszące konfiskatę odwołały i ową ideę i jéj skutki, a tem samem rozproszyły ów cień i każdemu poprzednie przywróciły światło. Mówić, że prawodawca-zniósł dla ułaskawionych wychodźców konfiskatę, nie znosząc jéj skutków, byłoby to zaprzeczać téj odwiecznéj prawdzie, iż skutek bez przyczyny ostać się potrafi; a przecież,- jestże możliwą idea jakiegokolwiek skutku, bez idei przyczyny, temu skutkowi odpowiedniéj

i właściwej? Zaczem, iż prawodawca znosząc śmierć cywilną - od daty wyrzeczenia tejże śmierci, pozostawił niezdolność, jaka ze stanu tejże śmierci powstawała, - byłoby to udaremniać Wolę Najwyższą, a przepisowi znoszącemu śmierć cywilną prawnego odmawiać skutku. -

W reszcie sama litera postanowień Rady Administracyjnej - czyni wyjątek wskazując: do jakiej to epoki skutki konfiskaty zachylone nie są: utwierdza przeto zasadę ogólną płynącą z reguły wszystkim prawodawstwom wspólnej: exceptio firmat regulam.

W rozbiorze praw służących wychodźcom wracającym do kraju, wykazaliśmy, że oni nie mogą być uważani za wskrzeszonych, ale za zbudzonych z letargu, - że zbudzenie to, nadaje im kontynuacyą dawnego ich życia cywilnego, nie zaś nowym obdarza ich bytem: - że konfiskata była środkiem politycznym - a nie karą są

Dowo-

sądowa; - że skoro ustała przyczyna tego środka politycznego /: mé ouvre d' état :/ - nikną wszelkie jego skutki: cessante causa, cessat effectus.

Obok tych pewników, obok jawnego i zamiaru prawodawcy i ducha wydanych Ustaw, i celu, dla którego pisane były, - nie należy względów politycznych dla względów prywatnych naginać, ani dla interessu osób prywatnych wyprowadzać z ustaw politycznych takiego następstwa, jakiego one nie mogły mieć na widoku. -

Tymczasem, odmawianie wracającym do kraju wychodźcom, tytułu do spadków otwartych po dacie wyrzeczenia na nich konfiskaty, - lecz przed dniem ich ułaskawienia, - nie tylko na duchu tych ustaw opierać by się nie mogło, ale nawet, celowi ich, zamiarowi prawodawcy byłoby najwidoczniej przeciwnem. -

Manifest bowiem z roku 1856. niosąc wychodźcom wielkie słowo zapomnienia, nie miał bynajmniej na celu utrzymać stan nienormalny, skutkiją-

skutkujący to, że brat dziedziczył i za
siebie i za brata. – Gdyby taką być
chciała Wola Najwyższa, czytali-
byśmy zapewne wyraźny w tej mie-
rze przepis – kiedy przepisu tego nie
znajdujemy, widać że nie leżało
w widokach prawodawcy, ani uła-
skawionych pozbawiać praw do
spadku, ani tych, którzy z anormal-
nego stanu rzeczy korzystając, u-
dze udziały chwilowo posiedli, w po-
siadaniu tem nieodwołalnie utwier-
dzić –

Byłaby tu na jednej stronie widocz-
na krzywda – na drugiej widoczna
korzyść; – ani jedno, ani drugie nie
odpowiadałoby wielkości Aktu
Monarszego, nie zgadzałoby
się z ideą sprawiedliwości, jaka ka-
żdemu prawu służy za podstawę (1.)

A więc wracający do kraju

(1.) Zauważyć tu należy, że przepis ustępu 3go Art. 725. Kod. Cyw. jest konsekwencyą przepisu Art. 25. t. pr. obadwa te artykuły wchodzą w skład prawodawstwa cywilnego, które utworzyło śmierć cywilną we Francyi i porównało ją ze

śmiercią

wychodzcy, mają tytuł do żądania udziału ze spadków otwartych <u>po dacie wyrzeczonej na nich konfiskaty</u>.-

<u>III</u>. Obok rozstrzygnięcia powyższego pytania na stronę wychodzców wracających do kraju, zdawać by się mogło, że długoletni letarg cywilny nie pozostawił w ich interessach żadnych szkodliwych następstw. Tak przecież nie jest: zaraz bowiem na wstępie spotykać się mogą z zarzutem przedawnienia, które posiedziciciel ich majątków od wszelkich poszukiwań zasłonić może.-

Przedawnienie to, nie było zawieszonem, owszem, przez cały czas owego letargu biegnąć nie przestawało, skoro wypadki zawieszenia biegu przedawnień muszą być ściśle podane

./.

---

* śmiercią rzeczywistą - u nas przeciwnie, przepisy konfiskacyjne z przepisami prawodawstwa ogólnego, żadnej nie mają łączności.-

Nadto Kodex nie przyjął idei konfiskaty, ale całe mienie zmarłego cywilnie, oddaje jego Sukcessorom - przepis ust. 3. Art. 725. jest prostą konsekwencyą tej reguły. U nas przeciwnie, wszelkie przepisy p<u>ko</u>. wychodzcom, odnosiły się właśnie do idei konfiskaty, a miały na celu to <u>jedynie</u>, by majątek skazanego przechodził na rzecz Skarbu.-

w prawie, - żaden zaś przepis ani w Kodexie, ani w Ustawach publicznych zawieszenia tego wyraźnie nie utworzył, - a żadna analogia nie ma tu miejsca. -

W chwili, w której to piszemy, a więc przeciwko tym wychodźcom, którzy już ułaskawienie otrzymali, - zarzut przedawnienia czynionym być nie może - przedawnienie to bowiem, musi być najdłuższe, trzydziestoletnie, nie żadne krótsze. Nie ubiegło zaś lat 30-u od dnia otwarcia - spadku po dacie wyrzeczenia konfiskaty otworzonego. Przedawnienie nabywcze lat 10 - 20. zastosowania tu znaleźć nie może, ponieważ wzięcie spadku nie jest takim tytułem, jaki w myśl Art. 2265. Kodexu Cywilnego dobytu tego rodzaju przedawnienia jest wymaganym. -

Jeżeli jednak przedawnienie, - nie jest jeszcze dla wracających wychodźców zbyt groźnem, zastać przecież mogą, smutniejsze dla siebie położenie interessów spadkowych i groźniejszych przeciwników w osobach

trzecich

trzecich, które własność spadkową nabyły.

Osoby te były zawsze w dobréj wierze, ułaskawienie bowiem wychodźców [~~polskich~~] przewidywanem być nie mogło, a tem samem ówczesny stan rzeczy był dla osób trzecich stanem normalnym. Toteż żadne prawa osób trzecich wzruszanemi być nie mogą. -

I w ogólności, wracający do kraju wygnaniec, musi przyjąć stan rzeczy dzisiejszy, taki, jaki zastaje - wszelkie alienacye praw, do których wraca, uszanować winien, poprzestając na téj części waluty za alienacyą wziętéj, jaka nań przypada, - nie może on żądać wynagrodzenia za żadne zniszczenie wartości dóbr - a przeciwnie, musi przyjąć wydatki na ich amelioracye poniesione, ponieważ ci którzy spadek posiedli, byli także w dobréj wierze i z zupełnem przeświadczeniem o trwałości swych praw, animo domini rzeczą władali. -

Z téj samej zasady uszanowane być muszą wszelkie służebności, wszelkie kontrakty dzierżawne, zastawy i innego rodzaju obciążenia, i jedynie

rozra=

rozrachunek pobranéj za nie przez właściciela waluty, żądanym być mo. że. Słowem żadne uszczuplenie praw osób trzecich, ani żadna odpowiedzial. ność na stronie osób pod nieobecność wychodzca do dziedziczenia powoła. nych, dopuszczoną być niepowinna. Za ogólną regułę przyjąć by tu wy. padało: że osoby te, ani korzystać, ani szkodować na ułaskawieniu wychodź. ca nie mogą.-

IV. Dalszem następstwem cywilnego letargu, jest zupełna utrata wszelkich dochodów i procentów od majątku, jaki wracającemu wychodźcy, wydanym być ma. Wydanie bowiem, dopełnionem zostanie przez posiadacza dobréj wia. ry, a wmyśl Artykułu 549. Kodexu Cywilnego, posiadacz dobréj wiary,- czyni swojemi dochody jakie już po. brał-i takowych zwracać nie jest obo. wiązanym.- Dla tego też ułaskawio. ny, nie może żądać dochodów ani z majątku swéj żony ani z majat. ku swych dzieci: dochody te bowiem stały się już nieodwołalną własno.

ścią

własnością tych osób, które obok nieobec-
ności wygnańca przez prawo do ich
poboru były upoważnione.-
Wracający zatem do kraju wygna-
niec,- nabywa prawa do rzeczonych
dochodów, od daty rzeczywistego swe-
go powrotu, od téj bowiem daty dopie-
ro posiadacze majątków, dobrą wia-
rą zasłaniać by się już nie mogli. (art.
550. Kodexu Cywilnego.)-.-

Pisałem w Warszawie- w październiku 1857 r.

O

ŚMIERCI

CYWILNÉJ